

MIGUEL DE
CERVANTES

YÜCE SULTAN

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

İSPANYOLCA ASLINDAN ÇEVİREN:
YILDIZ ERSOY CANPOLAT

HASAN ÂLÎ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

MIGUEL DE CERVANTES SAAVEDRA
YÜCE SULTAN

ÖZGÜN ADI
LA GRAN SULTANA

İSPANYOLCA ASLINDAN ÇEVİREN
YILDIZ ERSOY CANPOLAT

© TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI, 2008

EDİTÖR
ALİ ALKAN İNAL

GÖRSEL YÖNETMEN
BİROL BAYRAM

DÜZELTMEN
BELGİN SUNAL

GRAFİK TASARIM VE UYGULAMA
TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

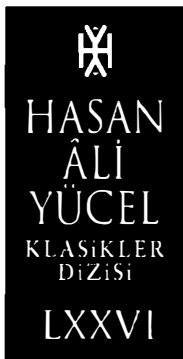
I. BASKI MART 2008, İSTANBUL

ISBN 978-9944-88-289-7 (CİLTLİ)
ISBN 978-9944-88-290-3 (KARTON KAPAKLI)

BASKI
ALTAN BASIM SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
(0212) 629 03 74
YÜZYIL MAH., MATBAACILAR SİT., 222/A,
BAĞCILAR, İSTANBUL

CİLT
DERYA MÜCELLİT LTD.
(0212) 501 02 72

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
İSTİKLAL CADDESİ, NO: 144/4 BEYOĞLU 34430 İSTANBUL
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskulttur.com.tr

MIGUEL DE CERVANTES

YÜCE SULTAN

İSPANYOLCA ASLINDAN ÇEVİREN:
YILDIZ ERSOY CANPOLAT

TÜRKİYE BANKASI
Kültür Yayınları

Akdeniz Canavarı Cervantes
ve
La gran sultana

La gran sultana Osmanlı İmparatorluğunun tüm görkemini gözler önüne seren bir sahneyle, Osmanlı padişahının cuma namazını kılmak üzere, yaya ve atlı altı bin yeniçeri eşliğinde Topkapı Sarayı'ndan Ayasofya'ya gidişiyle başlar. Tiyatro sahnesinin sınırlarını aşan Cervantes'in gözleri bir sinema kamerası gibi geçit törenini izlemeye gelen düzenli kalabalığın, geçit sırasında padişaha arzuhallerini sunmak için bekleyen halkın panoramik görüntüsünü verdikten sonra kalabalık arasından seçtiği iki kişi üzerine odaklanır. Bunlar Salek ve Roberto'dur. Salek, oyun kişileri listesinde "Türk mühtedi" (*turco renegado*), I. perdedeki sahne açıklamasında yalnızca "Türk" (*turco*), son perdede ise "mühtedi" (*renegado*) olarak tanımlanır; ancak Salek hem Türk hem mühtedi olamaz. Cervantes Salek'in durumunu sanki Türk bakış açısından değerlendiriyormuş gibi yapar; Türk ama aslında mühtedi olduğu izlenimi verir; diğer yandan Roberto'yla aralarında geçen konuşma aracılığıyla öteki kimliğine işaret eder. Roberto ise yalnızca "mühtedi" (*renegado*) olarak tanımlanır ancak adı bu tanımlı yalanlar; ya öteki taraf için çalışan pişman mühtedilerden ya da biri Türk, diğeri Hıristiyan olmak üzere iki adı olan, çift taraflı çalışan bir casustur (*espía doble*). Nitekim Roberto İstanbul'a Clara ve Lamberto adlı (oyunun sonunda Transilvanyalı oldukları söyle-

nen) iki aşığı bulmak için gelmiş, Rumca bildiği için Rum kılığına/kimliğine girmiştir; bir mühtedi olarak İstanbul'da Rum kılığı içinde dolaşması zaten Roberto'nun asıl kimliğini ortaya koyduğu gibi onun arkadaşı olduğunu söyleyen Salek'in de kimliğini açık eder. Salek, Roberto'yu kılık değiştirmiş olmasına karşın güçlü belleği sayesinde "görür görmez" tanır; Roberto da ondan geri kalmaz; Salek'in, Prag'da, Clara'nın Töton şövalyesi olan babasıyla tanıştığını hatırlar; açıkça söylemese de, büyük olasılıkla, onları kendisi tanıştırmıştır. Casuslara özgü "güçlü bellek" konusu ve diğer ayrıntılar Roberto ve Salek'in asıl/öteki/çift kimliklerini ortaya koyar.

İspanyol araştırmacı Joaquín Casaldueiro; Roberto, Lamberto ve Clara'nın oyundaki varlığı ile ilgili şu yorumu yapar: "Akdeniz Habsburgları için Cezayir ne anlama geliyorsa Orta Avrupa Habsburgları için de İstanbul o anlama geliyordu. O dönem İspanyol evrenselliği imgelemine kendine yabancı olmayan bir egzotizme yöneltir; oyunda kullanılan egzotik motiflerin kalitesini kavramak için göz önünde bulundurulması gereken bir noktadır bu. Prag ve İstanbul, hem tamamen yabancı hem de tanıdık kentlerdir".¹ Casaldueiro'nun konuyla ilgili bu özlü yaklaşımına karşılık İspanyol tarihçi Emilio Sola ve José F. De la Peña *Cervantes y la Berbería*² adlı çalışmalarında II. Felipe'nin Akdeniz'de oluşturduğu istihbarat ağı ile ilgili ayrıntılı bilgi verirler. Emilio Sola kurgusal/tarihsel romanı *La novela secreta*'da³ yine aynı konuyu işler.

La gran sultana'da bir diğer ilginç sahne, İspanyol tutsak Madrigal ile casus Andrea'nın Yahudi mahallesinde karşılaşması/buluşmasıdır. Madrigal, evine gizlice girip yemeğine

1 Joaquín Casaldueiro: *Sentido y forma del teatro de Cervantes*, Madrid, Editorial Gredos, 1974, s.129.

2 Madrid. Fondo de la Cultura Económica, 1996.

3 Editorial Voluptae Libris, 1996.

domuz eti kattığı I. Yahudi'ye hakaret eder; Madrigal'in nükte dolu alay ve tahriklerine karşılık Andrea Yahudi için Madrigal'den çok daha ağır sözler sarf eder, (*hideputa*) ifadesini kullanır; II. Yahudi ise, yaşadığı Osmanlı toprağında sahip olduğu özürlüğü kullanarak Madrigal'den "İspanyol köpek" (*perro español*) diye söz eder. (Aslında "köpek" (*perro*) daha çok Hristiyan ve Müslümanların birbirlerini aşağılamak için kullandıkları bir sözcüktür.) Cervantes bu sahneyle, *Los tratos de Argel*'de, bir Yahudiyle bir İspanyol tutsak (Zangoç) arasında geçen konuşmada Yahudi'nin alttan alır tavrıyla, İstanbul'daki Yahudi'nin meydan okur tavrının karşılaştırılmasını sağlar; Yahudilerin Cezayir ve İstanbul'daki farklı konumlarına işaret eder. Bu sahnede bir diğer önemli nokta, Salek ve Roberto'dan farklı olarak, Andrea'nın casus olduğunu açıkça söylemesidir. Ancak sıradışı olan, Roberto gibi, "Rum kılığına girmiş" (*en hábito de griego*) olan Andrea'nın "*Soy Andrea, la espía*" (Ben casus Andrea'yım) dediğinde "casus" (*espía*) sözcüğünün önünde "*el*" (eril tanımlık) değil de "*la*" (dişil tanımlık) kullanmasıdır. İspanyol araştırmacıların gözünden kaçtığı anlaşılan, ilk fark ettiğimizde baskı hatası sandığımız aynı dişil kullanımı Andrea "bir diğer kadın casusla" (*con otra espía*) buluşacağını söylediğinde de tekrarlar; II. perdedeki sahne açıklamasında da aynı kullanım karşımıza çıkar. Bu da Andrea'nın erkek kılığına girmiş kadın casus olduğunu gösterir. Buna karşılık Madrigal, mesleki kurallara uymak için olsa gerek, Andrea'ya, temsil ettiği kimliğe uygun olarak eril hitapta bulunur. Andrea da, Salek ve Roberto gibi, yaptığı iş gereği, güçlü bir belleğe sahiptir; yapıt boyunca kılıktan kılığa girdiğine tanık olduğumuz Madrigal'i tanımakta güçlük çekmez. Cervantes, Andrea aracılığıyla erkekler kadar kadınların da istihbarat işlerinde kullanıldığını; kadın casusların erkek kılığına girdiğine işaret eder. Böylece, büyük olasılıkla, tarihsel bilgi aktarır, diğer yandan yapıtın teatral gücünü artırır. Baş-

ta *Don Quijote* olmak üzere Cervantes'in yapıtları farklı amaçlarla kılık/kimlik değiştiren kahramanlarla doludur; kadın bir başka kadın, erkek de bir başka erkek kılığına girdiği gibi kadın kahramanlar erkek, erkek kahramanlar da kadın kılığına girerler.

La gran sultana'da, Lamberto, Andrea'nın tersine, kadın kılığında çıkar karşımıza ve bu kılık değişimi sayesinde hareme girmeyi başarır. Gerçek dışı gibi görünen bu olayı Cervantes'in "cariyeler arasına, erkeklerin de olduğu"⁴ gerçeğinden esinlenerek yarattığı anlaşılıyor. Cervantes'in benzer bir olaydan *Don Quijote*'de de söz etmesi dikkat çekicidir. Kadın kılığına giren Don Gregorio'nun güzelliği karşısında "ağzı açık kalan" Cezayir Beylerbeyi onu "*Büyük Sultan'a hediye olarak yollamaya*" karar verir. Don Gregorio'nun nişanlısı, onun "*büyük tehlike içinde, kadın kılığında, haremde*" olduğunu söyler.⁵

Cervantes'in oyunda Yahudilere verdiği yer Madrigal, Andrea ve Yahudi arasında geçen sahneyle sınırlı kalmaz. "Derin kederler" (*profundas melancolías*) içindeki Catalina'yı padişahın Yahudi doktoru Sedequías tedavi eder. Doktorluk gibi terzilik de Yahudiler arasında en yaygın mesleklerden biri olduğu için Rustán, Catalina'nın istediği İspanyol/Hristiyan tarzına uygun elbiseyi dikebilecek terziyi büyük olasılıkla Yahudi Mahallesi'nde [Madrigal'in deyişiyle; Chifutí (Çıfıt Kapısı)] arar. Yıllar sonra Cezayir'den İstanbul'a kızını aramaya gelen, [sahne tanımlamasında "Yaşlı Bir Tutsak" (*un cautivo anciano*), repliklerde önce "Hristiyan (*Cristiano*), esas kimliği ortaya çıktıktan sonra da Baba (*Padre*) olarak tanımlanan] Catalina'nın babasıyla da orada karşılaşır. Cervantes Catalina'nın babasının adını açıklamaz,

⁴ Çağatay Uluçay: *Harem II*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1992, s. 15.

⁵ Miguel de Cervantes: *Don Quijote*, (Çev. Bertan Onaran), İstanbul, Bilge Pazarlama-Sosyal Yayınlar, 1982, (II, LXIII, s. 521).

oysa o dönemde adlar ve meslekler en önemli kimlik göstergeleridir. Nitekim Yaşlı Tutsak “terzi” (*tarasí*) olduğunu söyler, bu kimlik altında saraya girer. Ancak Catalina’nın babası olduğu anlaşılınca terzilikten azledilir; böylece Catalina’nın düşlediği elbise babasının elinden çıkmasa da bir Yahudi onu Cezayir’den, Türk korsanlarının elde ettiği iki kadirga dolusu ganimet arasından satın alıp İstanbul’a getirir. III. Murat, Catalina’nın babasının Yahudi Mahallesi’nde misafir edilmesini emreder. Böylece belki de Cervantes “Hıristiyan” diye adlandırdığı “Yaşlı Tutsak”/”Baba”nın Eski Hıristiyan değil de Yeni Hıristiyan⁶ olduğuna; öteki/asıl kimliğine işaret eder; diğer yandan, Yahudilere özgü sessiz ve dik-kati çekmeyen bir biçimde değil de, Hıristiyanlar arasında görülen türden, gösterişli ve debdebeli bir biçimde ağırlanmasını ister. Tüm bu dolaylı/örtük göndermelerden sonra, Catalina’nın babası Yahudilere özgü, “siyah giysiler içinde” (*vestido de negro*) çıkar sahneye; böylece morisko⁷ olabileceğine dair kuşkularımız da yok olur. Cervantes, Catalina’nın babasının bir yandan eski kimliğine, diğer yandan da yeni kimliğine dair bir ipucu daha verir: onun Oviedo’lu (*de Oviedo*) olduğunu söyleyerek bir yandan Eski Hıristiyanların yerleşkesi olarak kabul edilen (ama aslında erken zamanlardan beri Yahudilerin de yaşadığı)⁸ İspanya’nın kuzeyindeki Asturias bölgesine işaret eder, diğer yandan Yeni Hıristi-

6 İspanya’da Katolik krallar tarafından başlatılan, *pureza de sangre*, (saf Hıristiyan soyu anlamında “saf/katışıksız kan”) politikası ülkede *Cristiano Viejo* (Eski Hıristiyan) ve *Cristiano Nuevo* (Yeni Hıristiyan) kavramlarını da beraberinde getirdi. Hıristiyan olan Yahudi ve Müslümanlar “Yeni Hıristiyan” olarak adlandırıldılar. Bu terim ağırlıklı olarak Yahudiler için kullanıldı.

7 1492’de Granada’nın düşmesinden sonra zorla Hıristiyan yapılan Müslümanlara verilen ad.

8 Son zamanlarda yapılan çalışmalar, adı geçen bölgede erken dönemlerden beri Yahudilerin yaşadığını göstermektedir. Bkz.: “Historia de los judíos en Asturias”, <http://www.tarbutsefarad.com>

yanlar için kullanılan “adı sanı/soyu sopu belli olmayan biri” (*un tal Fulano*) ifadesini kullanır; bu da o dönemin deyişle soyu sopu dört taraftan (*por los cuatro costados*) belli Eski Hıristiyan kimliğiyle uyum sağlamaz. Cervantes yapıt boyunca ne Eski Hıristiyan/Yeni Hıristiyan terimlerini, ne de bir kez olsun “Katolik” sözcüğünü kullanır; Catalina’dan hep “Hıristiyan” olarak söz eder. Oyunun sonunda şeyhülislamın Catalina’ya, “Raquel [Raşel] gibi” (*cual Raquel*) doğurgan olmasını söylediğinde Yahudi kültürüne baş vurma-sı de dikkat çekicidir. Bilindiği gibi, kurgusal bir yapıtta hiçbir şey rastlantı değildir; yazar, yapıtını ifade etmek istediği düşünceler doğrultusunda kurgular; rastlantıları bilinçli bir şekilde seçer. Bu nedenle yukarıdaki rastlantıları/ipuçlarını göz önünde bulundurduğumuzda, adını ve dinini değiştirmemek için direnen Hıristiyan Catalina’nın, Yeni Hıristiyan babanın Hıristiyan kızı olduğu ortaya çıkar. Ancak “Hıristiyan” sözcüğü o dönem İspanya’ında belirsiz bir tanımdır; Cervantes de işte tam bu nedenle “Hıristiyan” sözcüğünde ısrar eder; çünkü “Hıristiyan” sözcüğü bakış açısına göre Eski ve Yeni Hıristiyan kavramlarını hem içine alır hem de onları geçersiz kılar. Cervantes belki de bu paradoksal durumu ifade etmek için Yeni Hıristiyan olarak kabul edilen Yahudilerin *Eski Ahit*’ten dolayı Eski Hıristiyan olduklarını ima etmeyi bile göze almış görünür bu oyunda. Diğer yandan kendi ülkesiyle ve genel olarak Akdeniz’le ilgili hassas bir konuyu dile getirmek için oyun kişileri olarak tutsak bir Hıristiyan İspanyol kadınıyla Müslüman bir Osmanlı padişahını, teatral uzam olarak İstanbul ve Topkapı Sarayı’nı, hatta sarayın kalbi haremi seçmesi dikkat çekicidir.

Bakış açısına göre, hem Eski Hıristiyan hem Yeni Hıristiyan, bu nedenle de ne Eski Hıristiyan ne Yeni Hıristiyan olan, kısaca söylemek gerekirse “Hıristiyan” olan Catalina’nın Müslüman bir Osmanlı padişahıyla evlenmesi, oyunun mutlu sonla bitmesi, Cervantes’in tek amacının kendi

ülkesinde farklı din ve kültürlere karşı izlenen politikaya alternatif olarak Osmanlı devletinde izlenen hoşgörülü politikayı, Catalina'nın direncini sergilemek ve böylece her iki tarafı da memnun etmek olduğunu göstermez. Önemli olan, teatral olan, Catalina'nın direnci ve padişahın hoşgörüsünün sonuçlarıdır. Cervantes, Müslüman Osmanlı padişahı ve Hristiyan İspanyol (Habsburglu) Catalina'nın çatışmasından üçüncü bir oyun kişisi yaratır; adını da nükteli bir biçimde eşi benzeri bulunmayacak "bir Osmanlı İspanyol" (*un otomano español*) koyar. Paradoksal olan, bu "Osmanlı İspanyol"un ne Osmanlı ne de İspanyol (Habsburglu) olmasıdır. Cervantes düşüncelerini ifade edebilmek için kurgusal olana başvurmak zorunda olduğunu, ancak kurgusal olanın da gerçek kadar inandırıcı olması gerektiğini bilir. Metni yakından incelediğimizde, I. perdede Roberto'nun Lamberto ve Clara'yla ilgili anlattığı şeyler; Clara'nın babasının, gençler birbirlerine denk olmalarına karşın evlenmelerine izin vermemesi, ne olduğu açıklanmayan, çaresi insan gayretiyle bulunmayan talihsizliklerin bu iki gencin evlenmesine engel olması gibi birçok örtük ifade Lamberto'nun kimliğiyle ilgili kuşkuları artırır. Son perdede Zaida (Clara) ve Zelinda (Lamberto/Alberto) arasında geçen konuşmalar, Catalina, Clara'yla Lamberto'yu evlendirmeye karar verdiğinde Clara'nın evlenmek istememekten söz etmesi gibi daha birçok ayrıntı Lamberto ve Clara aşkını Roberto'nun içerde (sarayda) olanlarla ilgili, güven duymadığı Salek'den bilgi almak için kurguladığı bir hikaye olduğunu gösterir. Lamberto, elinde Rodos paşası (*Bajá de Rodas*) olduğunu gösteren padişah buyruğu; berat (*patent*) ile saraydan ayrılmadan önce Catalina'ya söylediği sözler, Roberto'nun dört gözle beklediği atamayı haber alınca duyduğu mutluluk ve burada sözünü etmediğimiz tüm tuhafliklar örtük olarak Catalina ile Lamberto arasında bir bağlantı oluşuna ve bu bağlantının "Osmanlı İspanyol"a (*otomano español*) kadar uzandığına

işaret eder. Tüm bu şaşırtıcı çıkarımlar/sonuçlar yapıtın ikinci katmanında Cervantes'in olağanüstü bir ustalikle kullandığı dil aracılığıyla ifade edilir. Oyunun ilk sahnesinde tanıdığımız Salek ve Roberto'nun, oyunun son sahnesinde bu kez Osmanlı padişahını değil de Topkapı Sarayı'ndan Rodos paşası olarak çıkacak Lamberto'yu seyretmek üzere yola koyulmaları da ikincil bir konu gibi gösterilen Clara'yla Lamberto'nun aşkının Catalina'yla Padişahın aşkıyla ilintili olarak kurgulandığını; birinin varlığının diğerine bağlı olduğu, oyunun asıl yazılış amacının padişahın Lamberto'ya verdiği berat (*patent*) Lamberto'nun da Catalina'ya verdiği "Osmanlı İspanyol" üzerine kurulu olduğunu gösterir. Cervantes, oyunun döngüsel yapısıyla, farklı/benzer hikayenin farklı bir zamanda benzer/farklı kahramanlarla tekrarlanacağına işaret eder. Her iki kurgusal olayda da aşk bir araç, ikincil konudur. Nitekim Cervantes sultanlık payesini Osmanlı padişahına değil de Catalina'ya yakıştırır. Üstelik o Oviedo'lu "Hristiyan" bir sultandır; yapıtın başlığının gösterdiği gibi.

Dönem, Cervantes'in Akdeniz'de geçirdiği yıllar sırasında hüküm sürmüş olan III. Murat'ın "Avrupa meselelerini danıştığı"⁹ David Passi gibi Yeni Hristiyanların Osmanlı devleti üzerinde etkili oldukları; örneğin Nasci'lerin yakın dostu, Kanuni Sultan Süleyman'ın doktoru Moisés Hamon'un desteğinin bir uzantısı olarak Joseph Nasci'nin "Naksos Adaları Dükası", Alvaro Mendes'in "Midilli Adası Dükası", her ikisinin de ayrı ayrı "Tiberya Beyi" unvanı¹⁰

9 Bülent Arı "Levant Diplomasisinde Nüfuzlu Portekizli bir Yahudi: David Passi" başlıklı yayınlanmamış bildirisinde David Passi'nin III. Murat üzerindeki etkisinden ayrıntılı bir biçimde söz eder. (Uluslararası Sempozyum "Birinci Türk-İspanyol-Sefardi Tarih ve Kültür Buluşması", 2005)

10 José Alberto Rodrigues da Silva Tavim: "La 'Materia Oriental' en el trayecto de dos Señores Judíos del Imperio Otomano: João Micas/Joseph Nasci, Alvaro Mendes/D. Salomon ibn Ya'ish" başlıklı yayınlanmamış bildirisinde Josp Nasci ve Alvaro Mendes'in Osmanlı dönemindeki yük-selişlerini ayrıntılı bir biçimde ortaya koyar. (Uluslar arası Sempozyum "Birinci Türk-İspanyol-Sefardi Tarih ve Kültür Buluşması", 2005)

aldıkları, servet, zeka ve becerileriyle sessiz sedasız Akdeniz'in yeni kahramanlarına dönüştükleri, hatta eski bir göl haline gelmeye başlayan Akdeniz'den yeni ufuklara, doğuya ve Yeni Dünya'ya açıldıkları dönem ve hemen sonrasındır. Büyük olasılıkla, Cervantes, II. Selim dönemiyle ilgili, *El tratado de Constantinopla y la muerte de Selim*'de, adeti olduğu üzere örtük bir biçimde, Yeni Hıristiyanların yükselişinden söz etmiştir.

Cervantes yapıtın örtük anlamını, kullandığı karanlık dilde, okurken bize anlamsız ya da tutarsız gibi gelen ancak aklımızın bir köşesinde arşivlediğimiz karanlık repliklerde gizler; ya da açıkça söylediği şeyleri, dikkatimizi daha önce ve daha sonra söyledikleri üzerine çekerek gözümüzden kaçmasını sağlar. *Don Quijote*'de resimle yazının aynı şey olduğunu söyleyen “bilge büyücü” (*sabio encantador*) Cervantes *Don Quijote*'den sonra *La gran sultana*'da da illüzyon, mimarlık, resim ve sinema sanatında kullanılan göz aldanmasını yapıtın derin anlamını oluşturmak için kullanır. Ölmeden önce yazdığı, kaybolan son oyununa *El engaño a los ojos* (Göz Aldanımı) başlığını koymuş olması bu düşüncemizi doğrular. Bu oyunda büyük olasılıkla Engizisyon tehlikesini atlatmak için başvurduğu bu sanat yöntemini¹¹, yapıtlarının doğru bir şekilde okunmasını sağlayacak ipuçlarını açıklar.

Tekrar *La gran sultana*'ya dönecek olursak, oyun kişileri listesinde, Osmanlı padişahı “Büyük Türk” (*El gran Turco*) oyun içerisinde ise yalnızca “Türk” (*Turco*) olarak geçer. Cervantes, yarattığı Osmanlı padişahı prototipini, ancak yapıtın son bölümünde, oyun kişilerinin, Rustán, Zelinda

---

¹¹ Bu yöntemin *Don Quijote*'de kullanımıyla ilgili olarak bkz: Mukadder Yayıncıoğlu: “El engaño a los ojos y/o tropelia como técnica narrativa en el Quijote”, *Cervantes y el Mediterráneo hispano-otomano*, Yayına hazırlayanlar: Pablo Martín Asuero, Mukadder Yayıncıoğlu, Paulino Toledo, İstanbul, İsis Yayınları, 2006, s. 229-296.

(Lamberto/Alberto) ve şeyhülislamın (*El gran cadí*) ağzından “Amurates”e [III. Murat (1574-1595)] dönüştürür. Cervantes bu dönüştürmeyi ustaca zamanlar; İran elçisinin İstanbul’daki kabulü sırasında, aynı elçinin 1601 yılında, Valladolid’de, III. Felipe tarafından kabul edildiğini söyledikten ve Catalinan’ının İstanbul’a geliş tarihi olarak 1600 yılının gösterdikten sonra gerçekleştirir; böylece zaman-sal/tarihsel atlamanın göz ardı edilmesini sağlar; diğer yandan bu atlama aracılığıyla yapıtı hangi yılda yazdığına dair okura önemli bir bilgi verir; meraklı okur ve tarihçilerin dikkatini İstanbul kenti ve saray yaşamı hakkında verdiği ayrıntılı bilgilerin doğruluğuna çekerek III. Murat’ın hüküm sürdüğü yıllarda kendi hayatının araştırılması yolunda işaret verir.

Gerçek dışı gibi görünen bir diğer oyun kişisi, metin içinde çoğunlukla “Kadı” (Cadí) olarak geçen, “*El gran cadí*”, yani şeyhülislamdır. Oyunun başında şeyhülislam (“*supremo juez*”) olduğunu, verdiği “fetvaların” (*sentencias*) temyizi olmadığını söylese de pek inandırıcı olmaz; şeyhülislamdan çok şeyhülislam olmayı düşleyen bir kadıya benzer; belki de böylece kendini ileride geleceği göreve hazırlamak, Madrigal’e de gözdağı vermek ister. Oyunun son bölümünde şeyhülislamın III. Murat’a olan yakınlığını, ona verdiği öğütleri dikkate aldığımızda, Cervantes’in III. Murat tahta çıkmadan önce hocası, lalası, tahta çıktıktan sonra şeyhülislam olan Hoca Saadeddin Efendi’ye gönderme yaptığı anlaşılır.

Cervantes’in tüm yapıtları gibi *La gran sultana* da iki katmandan oluşur. Birincisi; Sansür Kurulu işlevi gören Kraliyet Konseyinden (*Consejo Real*) yayın izni alabilmek için Akdeniz’de geçirdiği yılların ürünü olan Osmanlı padişahının dinini değiştirmemek için direnen bir İspanyol tut-sak kadına duyduğu aşkı anlatan Osmanlı (Müslüman dünya) hakkında komik/kurgusal/renkli bir yapıt, ikincisi ise

oyun kişilerinin asıl kimlik ve inançlarının bilinmediği, düşündürücü/tarihsel/karanlık bir oyun. Yapıtın derin anlamı bu iki katmanın sürekli birbirinin yerine geçmesi, birinin diğerine işaret etmesiyle oluşur. *Don Quijote*'de ressamla yazarın, resimle yazının aynı şey olduğunu söyleyen, dolayısıyla okumak/görmek/anlamak eylemlerinin birbirinden ayrılmadığını ima eden Cervantes usta bir ressam gibi bu iki katmanı birbirine karıştırarak ışık-gölge (*claroscuro*) tekniğine dayanan resimler/metinler oluşturur. Velazquez'in sonraki yıllarda resmedeceği *Las Meninas* tablosuna öncülük eder; oyunun her bir sahnesinde/resimde gözükerek okura/seyirciye göz kırpar. Yarattığı her bir oyun kişisini itele-yerek yerine kendisi geçer. Bu tutumu başta III. Murat karakterini yaratırken dikkat çeker. O denli Osmanlı padişahı olmayı düşler/ister ki karşımızda Osmanlı padişahı kılığına girmiş bir Cervantes vardır sanki. (Oyun sahnelenirken bu noktanın göz önünde bulundurulması önemlidir kanımızca). Sonuç olarak Cervantes gibi konuşan bir Osmanlı padişahı yaratır; diğer yanan kendisi de bir Osmanlı padişahı gibi konuşmayı, davranmayı öğrenir; çünkü meraklı bir araştırmacıdır o; yerden topladığı küçücük kağıt parçalarına kadar okur; bilmediği konu üzerine de yazmaz. Bir diğer karakter İstanbul sokaklarında özgürce dolaşan, her sınıftan, her kültürden insanla konuşup ahabpılık kuran, her gün kılık ve meslek değiştiren, işi sarayda padişahın huzurunda şarkı söyleyip dans etmeye kadar götüren özgür tutsak Madrigal sanki Cezayir'den gelmiş özgür tutsak Cervantes'tir ya da onun ikizidir. Ak haremağası Rustán da ilginç bir roldür; ne Müslüman ne Hristiyan; her iki tarafa da sadık, amacı ihanet değil, yardım etmek. Hem saf hem şeytan, padişahın gözünde yücelmek, yükselmek amacıyla bir çocuk gibi koşup Rustán'ı padişaha gammazlayan, belki de bu nedenle padişahın gözünde Rustán kadar kıymeti olmayan siyah hadımağası Mamí (yani Memí/Mehmed, büyük

olasılıkla Habeş Mehmed Ağa¹²) rolü de caziptir Cervantes için. Harem hakkında dinlediği onca efsaneyi içeriden görebilmek için kadın kılığında hareme giren Lamberto da olmak ister meraklı Cervantes. Türk adalet sisteminden, Müslüman ve gayri Müslimlerin aşk ve evliliklerinden, kadınlara ve erkeklere uygulanan yasaların farklılığından, kadının zaaflarından söz etmek için kadı ya da şeyhülislam olmak ister. Türklerin hayvan merakını dile getirmek, padişahın sahip olduğu yaban hayvanlarından oluşan koleksiyona ait bir fili sahneye çıkarmak, Türklerin kuş sevgisini anlatmak, Cezayir’de öğrendiği kuş dilini geliştirmek için Kapadokya yakınlarındaki Tiano’da doğan bu nedenle de Apolonio Tiano adını alan büyükbabasından kuş dilini öğrenen Madrigal olmak zorundadır. İtalya, Cezayir ve kendi ülkesinde tanık olduğu din/kültür/kimlik değiştirmenin bir yandan refah diğer yandan acı getiren sonuçlarını temsil eden Salek, Rum kıyafeti içindeki gizemli mühtedi Roberto, casus Andrea da ilginç rollerdir Cervantes için. Akdeniz’de göz açtırmayan Türk korsanlarının önce Cezayir sonra da İstanbul’a getirdiği, Hristiyan dininin/kültürünün ateşli savunucusu Catalina Cervantes’in Osmanlı padişahıyla dinler hakkında yüz yüze konuşabilmesi için var olmak zorundadır. Bu varoluş süreci, aşkın herkesi, her şeyi; dinleri/kültürleri/insanları eşitlediği dersiyle tamamlanır. Ancak alınan

---

¹² Bkz.: Çağatay Uluçay: *Harem II*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1992, s. 118 :”Kızlarağası, ilk zamanlarda *ak hadımağalarından* oluyordu. III. Murat 1582 (990) yılında ak ağayı kızlarağalığından attı, onun yerine Habeş Mehmed Ağayı geçirdi; bir istisnâ ile, zenci haremağaları bu tarihten saltanatın kaldırılmasına kadar bu görevi ellerinde tuttular”. Uluçay, verdiğimiz alıntıyla ilgili düştüğü notta şunları söyler: “*I. Mahmud’un* haremağası, Beşir Ağa’nın emriyle 1163 yılında Ahmed bin İbrahim adlı bir zat “Hamilet el-kübra” adlı, darüssaade ağalarına dair bir kitap yazmıştır. Bu eserde, ilk zenci kızlarağası Habeş Mehmed Ağa’dan Beşir Ağa’ya kadar olan kızlarağalarının hayatları özet olarak anlatılmıştır. Bu esere göre Habeş Mehmed Ağa 982 (1574) yılında kızlarağası olmuştur. 3 b.”.

ders verilen dersle örtüşmez. Cervantes ülkesindeki din kargaşasını yerip Osmanlı hoşgörüsünü masumca göklere çıkaracak kadar saf bir yazar değildir. Hoşgörünün de bir bedeli/ödülü olduğunu çok ince dil oyunları ile ortaya koyar. Komik/aşık bir padişahla devlet adamı/zeki bir padişah arasında gidip gelir, bu gidiş gelişlerden doğar Osmanlı İspanyol (un otomano español). Aynayı Akdeniz'in batı ucundan doğu ucuna İstanbul'a tutar Cervantes. Ancak hoşgörünün sınırsızlığıyla alay eder gibi görünse de hoşgörü, gönlü yücelik ve zekanın alay edilecek en son erdemler olarak altını çizer.

Eğlenceli bir oyun gibi görünen *La gran sultana*'da Cervantes gözlerini bir sinema kamerası gibi dış mekandan, İstanbul sokaklarından iç mekana Osmanlı padişahının hem devlet işlerini yürüttüğü hem yaşadığı yer olan Topkapı Sarayı'na, hareme, yatak odasına kadar yönelir.¹³ Haremde bile güvenlikte olmadığını kurgusal bir yapıtta büyülterek gösterir. İstanbul sokaklarında da durum farklı değildir. İçerden dışarı dışardan içeri bilgi sızdıran, görünüşte din değiştirmiş, iki inanç/iki yaşam arasında kalmış mühtedilerin, tek ya da iki taraflı çalışan casusların dolaştığı bir alandır İstanbul. Osmanlı padişahının güvenliği saray görevlilerinden çok kendi zekasına bağlıdır. Mami'nin Rustân'ı, Catalina'nın Zaida'yı, padişahın Catalina'yı, kısacası herkesin herkesi gözetlediği diğer yandan bunun başta padişah olmak üzere herkes tarafından bilinip dile getirilmediği bir ortamdır Topkapı Sarayı. Bu da teatral gerilimi artırır. Padişahın en çok güvendiği haremağası cariyelerinden birini saklayabilir, onu "Hıristiyan" inancına göre yedi yıl boyunca eğitebilir, Salek'e haremle ilgili bilgiler sızdırabilir. Diğer yandan, etrafı tehlikelerle çevrili Osmanlı padişahı öğrendiği bir ihaneti

---

13 *La gran sultana* sinemasal özellikleri nedeniyle tarafımızca senaryolaştırılmıştır.

kullandığı dille hataya çevirip ondan sonra da bağışlayabilecek, olayların/tehlikelerin üstüne çıkmasını sağlayacak kadar kıvrak bir zekaya sahiptir. Gizliden gizliye Hristiyanlık inancını koruyan hadım Rustán'ın Catalina'ya duyduğu hayranlık ona "Hristiyan" dinine bağlı olduğu için duyduğu saygının ötesindedir. Aslında ağlayacak kadar duygusal bir erkektir. On yaşında hareme giren Catalina "Hristiyan" diniyle ilgili bilgilerinin büyük bir kısmını yedi yıl boyunca iletişim halinde olduğu tek kişi olan Rustán'dan öğrenmiştir. Bu konuda Rustán'ın yardımı olmasa ya da yardımları İslam dinini öğretmek yolunda olsaydı zaten Cervantes'in bu oyunu yazmasına gerek kalmazdı.

Ağırlıklı olarak opera-komik özelliği üzerinde durulan *La gran sultana*'da Cervantes Müslüman-Hristiyan-Yahudi ilişkilerine, XVI. yüzyılda Akdeniz'i çalkalayan korsan faaliyetlerine, tutsakların, mühtedilerin yaşamına, İstanbul'da cirit atan casuslara, kimlik ve inanç karmaşasına, Akdenizde oluşan melez kimlik ve kültüre bu kez Akdeniz'in öteki yakasından, İstanbul'dan bakar. Çokdinli/çokkültürlü/çokdilli İstanbul'da da tutsaklar, dönmeler, Cezayir'de olduğu gibi, kendi aralarında ve yerli halkla karma bir dil olan "*lingua franca*" aracılığıyla anlaşılır. "*Berberistan'da hatta İstanbul'da, Müslümanlarla tutsakların anlaşmasına yarayan, ne Arapça, ne İspanyolca, ne de başka bir dile benzemeyen, hepsinin karışımından meydana gelmiş bir dil vardı*".¹⁴ Aynı şekilde, *La gran sultana*'da, mühtedi Salek bir diğer mühtediyi "*biz burada hem bildiğimiz hem de bilmediğimiz, karma bir dil aracılığıyla anlaşırız aramızda*" diyerek bilgilendirir. *El trato de Argel*'de iki Müslüman çocuk Cezayir'de herkesin ağzında dolaşan nakaratı bu dilde tekrarlayarak kızdırır Hristiyan tutsakları: "*Joan, o Juan, non rescatar, non fu-*

14 Miguel de Cervantes: *Don Quijote*, (Çev. Bertan Onaran), İstanbul, Sosyal Yayınlar - Bilge Pazarlama, 1982, (I, XLI, s. 412, 414).

gir. *Don Juan no venir; aca morir, perro, aca morir; don Juan no venir; aca morir*". (Joan ya da Juan kurtarmamak, kaçmamak. Don Juan gelmemek; burada ölmek; Don Juan gelmemek; burada ölmek.).¹⁵

Cervantes'in Akdeniz'den söz etmediği yapıtı neredeyse yok gibidir. *El trato de Argel* (Cezayir'de Yaşam), *Los baños de Argel* (Cezayir Zindanları), *El gallardo español* (Yiğit İspanyol) bunlardan yalnızca birkaç tanesidir. Savaş, ticaret ve büyük kültür alışveriş alanı Akdeniz ve Cervantes birbirinden ayrılmaz iki dost/düşman gibidir. Yahudi ve İslam kültürüyle beslenmiş bir Doğulu, Yunan Roma kültürünü özümsemiş bir Batılı, bizim deyişimizle¹⁶ bir Akdeniz Canavarı'dır (Monstruo del Mediterráneo) Cervantes.

La gan sultana Türkçeye ilk kez Prof. Dr. Yıldız Canpolat tarafından 1995 yılında çevrilmiş, *Yüce Sultan* başlığı altında Yapı Kredi Yayınları'nca basılmıştır. İkinci kez, 2007 yılında, Prof. Dr. Ertuğrul Önalp tarafından düzyazı biçiminde Türkçeye aktarılmış, *Oviedolu Katalina Sultan* adıyla Mevsimsiz Yayınları tarafından okurlara ulaştırılmıştır.

Bu kez Prof. Dr. Yıldız Canpolat tarafından gerçekleştirilen çevirinin ikinci basımını İş Bankası Yayınları'nın üstlenmesi Türklerle ilgili onca yapıt vermiş olan Cervantes'e olan ilginin arttığının bir göstergesi olarak sevindirici. Umarız bu ilgi tiyatro dünyamıza kadar uzanır ve Cervantes'in en ilginç yapıtlarından biri Türk okurlarından sonra Türk seyircisine de ulaşır.

Mukadder Yayıncıoğlu

¹⁵ Miguel de Cervantes: *Teatro completo*, (Edición, introducción y notas de Florencio Sevilla Arroyo y Antonio Ry Hazas), Barcelona, Editorial Planeta, 1987, s. 887.

¹⁶ "Monstruo" (Canavar) sözcüğü Altın Çağ İspanya'sında sıra dışı, baş edilemeyecek zeka ve yaratıcılık gücüne işaret ediyordu. Örneğin Cervantes Lope de Vega'ya *Monstruo de la Naturaleza* (Doğa Canavarı) adını takmıştı.

19.

COMEDIA FAMOSA

INTITVLADA LA GRAN SVLTANA, doña Catalina de Ouiedo.

Los que hablan en ella son los siguientes:

Salec Turco renegado.	Andrea Espia.
Roberto renegado.	Dos Judios.
Vn Alarabe.	Vn Embaxador de Persia.
El gran Turco.	Dos Moros.
Vn page vestido a lo Turquesco, y otros tres garzones.	El gran Cadi.
Mami, y Rustan Ennucos.	Quatro Baxaes á nos.
Doña Catalina de Ouiedo gran Sultana.	Clara, llamada Zelinda, q̃es Lál.
Su padre.	Vn cautiuo anc.
Madrigal cautiuo.	Dos musicos.

IORNADA PRIMERA

Sale Salec Turco, y Roberto, vestido a lo Griego, y detras a, vestido de vn alquize, tray en vna lanza muchas est villa de mo: brillo, en la punta vn papel, como villeta, y ra en centilla a la mano, este sal Alarabe se pon scatro, sin hablar palabra, y luego dize R

Roberto. La pompa, y magestad deste tiran: sin duda alguna sube, y se engrandece

Kişiler

SALİH, dönme Türk
ROBERTO, dönme
ARAP
HÜNKÂR
UŞAK
İki İÇÖĞLANI
MAMÍ, haremağası
RÜSTEM, haremağası
CATALINA SULTAN (Doña Catalina de Oviedo)
MADRIGAL, köle
ANDREA, casus
İki YAHUDİ
İRAN ELÇİSİ
Yeniçeriler
İki HABEŞİ
KADI
Dört yaşlı PAŞA
İki TÜRK
CLARA (ZAHİDE takma adlı)
LAMBERTO (ZELİNDİ takma adlı)
HİRİSTİYAN KÖLE (Catalina'nın babası)
İki MÜZİSYEN
Üç UŞAK
HİZMETKÂRLAR

Birinci Bölüm

(SALİH ile Rum giysili ROBERTO gelirler, onların arkasından Habeşi pelerini ile bir ARAP; kargısında kenevir lifleri var. Ayva dalından sopasının ucunda bilet biçiminde bir kâğıt, elinde de yanan bir mum vardır; ARAP hiç konuşmadan sahnenin bir ucunda durmaktadır.)

(ROBERTO sessizliği bozar.)

ROBERTO

Görkemi, gösterişi bu zalimin,
kuşku yok, yükselmede ve artmada,
insanüstü güçleri var mutlaka.
Ama nereden çıktı şimdi ortaya
kargısı kenevirlerle süslenmiş,
giyinmiş kuşanmış duran şu Arap.

SALİH

Yoksulların burada âdetiymiş,
gelinirse hak hukuk istemeye,
donanılmış kargı kenevirle.
Başaran çok az olurmuş, ama
geçerken hünkâr yakmış bir ateşi,
O, kapılıp görkemine durmuş birden.

Adalet istemiş zavallı var gücüyle
savunmuş kendini, ok gibi
atılıp ileri pervasızca.

Ve bir mızrağın ucunda sunmuş
hünkâra arzuhalini
bunun üzerine durmuş alay.
Sonra arzuhallere bakan bir güzel
oğlana vermiş kâğıdı
listesine kaydetmiş o da.
Ama bu sefillerin
çektiği acıların sonu gelmez;
hepsi reddedilir bu yüzden.

ROBERTO

Öyle hayret verici şeyler gördüm ki burada
en çevik zekâları bile oynatabilir.

SALİH

Hem çok şey göreceksin, daha neler, bak dur da.
İşte ayağa kalktı hükümdar, bakabilir
Hristiyan olanlar, yüz yüze karşı durur.
Ama ruhsat verilmez hiçbir Türk'e, Arap'a.
Bakamazlar yüzüne gözlerini kaldırıp,
bakmaya yeltenenin işi biter o anda.

*(HÜNKÂR, Türk giysileri giymiş, kılıcı havada bir
UŞAK ile içeri girer. Arkasında HÜNKÂR'ın
vereceği kâğıtlar konulacak olan yeşil çantalarıyla iki
İÇOĞLANI durmaktadır.)*

ROBERTO

Kuşkusuz boylu poslu bir delikanlı,
üstelik hem ciddi hem de cesur,
haklı ünü şanı, almış cihanı.

SALİH

Bugün Ayasofya'da cuma namazı da var.
Göreceksin bu cami öylesine büyük ki!
Bütün Türk ülkesinde arasan yok bir eşi.

ROBERTO

Başlıyor yırtınarak anlatmaya Habeşi
istifini bozmadan öyle duruyor hünkâr.
Yüce hükümdarlara yakışan işte budur.
Habeşi gelip sundu arzuhalini şu an.
Yüce hakan alıyor, sonra da uzatıyor
levent delikanlıya, beraberinde gelen.

(ROBERTO bunları söylerken HÜNKÂR geçer,
SALİH başı önünde iki büklüm eğilmiştir, yüzüne
bakamaz.)

SALİH

Zavallının isteği reddedilmez herhalde
kaldırsam mı başımı?

ROBERTO

Salih, kaldır bak da gör
Ulu hakan geliyor işte şimdi camiye,
haşmetine yürekten hayran olduğum hünkâr.
(HÜNKÂR çıkar. SALİH'le ROBERTO
sahnededirler.)

SALİH

Roberto nasıl buldun
haşmeti, ihtişamı
şu önüne serilen?

ROBERTO

Bekleme inanmamı
gerçeğe, kuşkular var.

SALİH

Kimi atlı kimi yaya
gidecek altı bin asker.

ROBERTO

Evet, gidecekler ya.

SALİH

Tam altı bin eksiksiz.

ROBERTO

Hakçası elde değil hayran olmamak.
Bayıldım, şaşırıp kaldım bu işe.

SALİH

Çıktığı zaman namaza
hep aynı ihtişam işte.
Ve de günlerden cuma
Habeşi “âdine” der bugüne.

ROBERTO

Maiyeti arkasında!
Madem daha vaktimiz var
anlatayım yine sana.
Hani daha dün bir parça
başlamıştım anlatmaya.

SALİH

Başla dostum başla yine.

ROBERTO

Aradığım delikanlı
söz ettiğim: Seviyorum
ben onu canımdan da çok,
gözümünden çok seviyorum.
Küçücük yaşından beri
dadısıydım, hocasıydım
ve de o ünlü mabetten,
gösterdim ona dar yolu;
erdemini dar yollarında
adımlarını attırdım.
Tüm gençlik heveslerini
yok etmeli idim derim;
fakat etkili olmadı
benim güzel öğütlerim,
Hıristiyan inançlarım.
Ve binlerce örnek verdim
iyiye kötüye dair,

yaşamının baharında
aşkı tanımasın diye.
Gönül verdi Clara'ya;
kızı, ünlü Valerio'nun;
Prag'da tanımıştın ya
hani, o soylu şövalye.
Clara dediler kıza
annesi ile babası;
Clara aydınlık demek
karanlıktan çeker acı.
Kızla evlenmek istedi,
ama olmadı muradı,
denk olmadığından değil,
acıların seli, alıp
götürdüğü için onu.
İnsan ne yapsa boşuna,
selin önüne durulmaz.
Sonunda kaçırdı kızı
bastırılan onca arzu
“bildiğin gibi yap” dedi;
uçtu gitti korku, saygı.
Bir soğuk kış gecesinde
kaçtı zavallı âşıkлар,
yaya ve de yapayalnız,
bilmiyorlardı nereye;
bu sırada özlemiştim
dertli Lamberto'yu ben de;
“gider ararım” demiştim.
Hiç çıkmıyordu soluğu*
soğuk terler döküyordu
allak bullak olmuş yüzü.

Bir “zaman sıçraması” var: Başına, “gidip onu bulduğumda” algısal eki katılarak okunmalı.

Gözlerimle gördüm onu;
ayaklarıma kapandı.
Benzi bir ölü benziydi.
Hıçkıra hıçkıra: “Tanrım
ölüyorum,” dedi, “benim
sana borçlu adım sanım.
Clara’yı tutsak aldı
Demirkaya’nın Türkleri.
Ben bir ödle, bir alçağım,
bir hainim, yadsıyamam
verdim onu ellerine
ayağıma bağdır diye.
O gece götürüyordum
bilmeden nereye onu,
emindim kader isterse
çıkacaktık gökyüzüne.”
Yine acı, yine hüzn.
Sessiz kalakaldım öyle.
Diyemedim: “Bu nasıl iş?”
Bu hengâme içindeyken
savaş naraları duydum:
Düşmana saldırmak için
çanları çalındı köyün.
Ben de atladım atıma
Lamberto benimle geldi
bir ata binip, ardından
geldi bir yığın süvari.
Karanlık bastı, yitirdik
Clara’yı kaçıranın
izini, ve ötekiler
gün doğunca götürdüler.*
Tuzağa düşmekten korkup

---

* (Öteki) çeteciler Clara’yla birlikte kayıplara karıştılar.

gidemedik ileriye,
yorgun argın ve uykusuz
döndük köye Lamberto'suz.

SALİH

Tutsak mı kaldı yani kız?

ROBERTO

Tutsak mıydı kuşkuluyum.
Bir daha hiç görülmedi
sonra, ne ölü ne diri.
Clara için babası
para ödülleri koydu.
Ama olmadı faydası.
Dediler ki hiç kuşku yok
efendisi olacak Türk
hükümdara sundu onu
güzelliğinden ötürü.
Doğru mu bu, öğrenmeye,
bir de Lamberto ne oldu
diye geldim buraya ben
bir Rum kılığına girip.
Rumcayı da bildiğimden
Rum sanıyorlar beni de.

SALİH

Sanki bilsen bilmesen ne,
korkman için bir neden yok;
burada her şey karman çorman,
anlaşıyoruz hepimiz
karmakarışık bir dille
bilerek ya da bilmeden.
Benden kaçamazsın ama,
daha seni görür görmez
tanıdım.

ROBERTO

Bu ne hafıza!

SALİH

Hep çok güçlüdür hafızam.

ROBERTO

Öyleyse nasıl unuttun
kimdensin sen?

SALİH

Bırakalım
bugün olmaz, bir başka gün
konuşuruz işlerimden;
doğrusunu istersen de
inancım yok hiçbir şeye.

ROBERTO

Tam bir ateist olmuşsun.

SALİH

Ben de bilmem ne olmuşum,
tek bildiğim şey dostunum
açık seçik bunu sana
göstermeliyim, eskiden
nasıl dostunsam, öyleyim.
Padişahın sarayında
haremağası dostum var,
haber eder Clara'dan.
Bu arada sen de durma;
ara tara Lamberto'yu,
Allah bilir ruhu gibi
bedeni de köle oldu.

(Çıkarlar. Haremağaları MAMÍ ile RÜSTEM girer.)

MAMÍ

Bak Rüstem tut şu dilini
ve inancını savunma,
yalan söylüyorsun, belli
bal gibi Hıristiyanısın.
Tutsak İspanyol kızını
saklıyorsun bunca zaman
kilit altında kapalı.

Yeterince işaret var:
Senin niyetin çok kötü.
Dünyanın en güzelinin
tatlı balını almaktan
yoksun bıraktın hünkârı.
Olgun meyve sunmaktansa
çok daha iyidir hamı.
Altı yıldır bakıyorsun
ve koruyorsun özenle
ama sürmez ki bu böyle.
Sen kızın gözünü değil
biraz kendi gözünü aç.
Fakat bekle köpek, bekle,
göreceksin, bu insanlar
tapacaklar o sultana.

RÜSTEM

Dostum Mamí dur hele dur!

MAMÍ

Gecikse de gelir ceza;
bir ihaneti görene
görüp de anlamayana
düşünme fırsatı verir,
niyetini ölçmek için.
Senin niyetin ortada
ve ben gidiyorum şimdi
hünkâra anlatmak için
senin kötü niyetini.

(MAMÍ çıkar.)

RÜSTEM

Yadsıyamam şu gerçeği:
Kazığa oturtur beni.

(Türk giysileri içinde CATALINA SULTAN [Doña
Catalina de Oviedo] girer.)

CATALINA SULTAN

Rüstem ne oldu?

RÜSTEM

Sultanım,
daha yetmeden ecelim
ölümümün vakti geldi.
Böyle diyor ruhum bana
hep üzgün, hep ağlamaklı,
bir kadın gibi olsam da
ağlamak değil âdetim
gözyaşları gösterir hep
iyiliği, kötülüğü,
her zaman anlatırlar ya.
Sultanım, o kurnaz, kötü
Mamí, sana baktığımı
fark etti, dürüstlüğüme
bir ihanet gibi, tıpkı
günah gibi yargıladı.
Doğruca koştu hünkâra
iyiyi kötü yaparak
olanları anlatmaya,
içi kötülükle dolu
o kurnaz tilki, o alçak.

CATALINA SULTAN

Ne yapsak ki?

RÜSTEM

Bekleyelim
ölümü, sıkı durarak.
Ummalıyız yine de ki
hükümdar saygı duyacak
senin şu güzelliğine,
seni öldürmez hükümdar;
Rüstem'dir ölecek kişi
çünkü o yaptı bu işi.

CATALINA SULTAN

Hükümdar böyle zalim mi?

RÜSTEM

Halim selim derler ama
aslında zalimin biri.

CATALINA SULTAN

Güvenirim ben Tanrı'ya:
İkimizi de kurtarır
Tanrı'nın güçlü elleri
bu çok büyük tehlikeden;
benim günahımla eğer
olsa da gökler kapkara,
yalvardığım duyulmasın,
hazırlarım yüreğimi
en acıklı olaylara.
Sahip olamaz yine de
ruhuma o zalim zorba,
olsa da ruhsuz bedene.

RÜSTEM

İşte ben de korktum bundan,
Hıristiyan olduğumdan
hiç pişman değilim ama
göğsümü gerdim her zaman
acı çekip dayanarak
her şiddetli fırtınaya.

CATALINA SULTAN

Ben istedim diye geldin.
Hazırım ben de herhangi
başıma gelebilecek
bir acıya, ödül gibi.

RÜSTEM

Ölüme mahkûm olur mu
hiç böyle güzel bir kadın?
Bu güzellikle bulursun,
acı değil mutluluğu.
Bana gelince tam tersi;

korktuğum gelecek başa
atılmışım ben ateşe.

CATALINA SULTAN

İster bana sunsun dünya
nice hazinesi varsa
yeraltında denizlerde;
ister savaş açsın bana
eşi görülmedik düşman
şu alayla bu alayla
o sel gibi atlılardan;
bir şey yapamazlar Tanrım,
benim güvendiğim sensin
çelemezler düşüncemi.
Küçük yaşımda yitirdim
yüce Tanrım, özgürlüğü,
daha yeni tanımışken;
güzelliğim sürükledi,
beni buralara Tanrım.
Senin verdiğin güzellik
yitirmeme sebep ise
kendimi, evet, razıyım
dinim, imanım aşkına.
Kayboluversin bir anda
mucizeyle güzelliğim;
yalancı aynalardaki
yüzümdeki pembe rengi
solduruver sağ elinle;
çirkinleştir beni Tanrım;
ve doğru değildir ruhun
güzel olması bedenden.

RÜSTEM

Doğru söylüyorsun fakat
iyi değildir burada
uyuyan duygularımız

şuna bir çare bulmadan:
Suçlu muyuz, suçsuz muyuz?

CATALINA SULTAN

Çareden suçsuzluğa dek
yüce dağlar var arada.
Biz hazır olalım dostum
ölmek için, evet ölmek
tam Hıristiyançasına.

RÜSTEM

Bence de tek yol o işte:
İzlemeli ağır ağır
Tanrı'ya hoş gelmese de.

(Çıkarlar. Haremağası MAMÍ ile HÜNKÂR girer.)

MAMÍ

Hünkârım, Morato Arraez
sana getirmişti onu
en iyi, en güzelidir,
güzel denilirse ona
güzellik çok onur duyar.
Bu güzellik hazinesi
yıllardır gizlendi senden
kurnaz Rüstem'in eliyle
yanılmıyorsam oluyor
bir altı yedi yıl kadar.

HÜNKÂR

Acep söylediği kadar
güzel mi ki?

MAMÍ

Hem de nasıl!
Hani yeni açmış gül var
tazecik, güneş değmemiş,
işte o gül kadar güzel;
ışıklı doğuda çıkan
o incilerle bezeli

peşpembeçik ve serin tan,
işte o tan kadar güzel,
ışığı düzene sokan
batıdaki güneş gibi.
Çalmış, yağmalamış doğa
her şeyin en güzelini
öyle olmuş bu pırlanta.
Öylesine bir güzel ki,
insanoğlu denmez buna.
İki yıldız gökyüzünde
tüm ışıklarını verdi
onun güzel gözlerine,
aşkın ganimeti artsın
ve onda yaşasın diye.
Her bir yeri parça parça
ve tüm bedeni uyumlu,
görenler hak verir bana:
Her bir yeri, tüm vücudu
öyle kusursuz biçimli.
Bir de ekleniyor buna
sınırsız güzellik veren,
pırıl pırıl eden rengi.

HÜNKÂR

Yanılmıyorsam bu deli
anlatır bir Tanrıça'yı.

MAMÎ

Öyle güzel, söylemek zor
insan düşünemez bile.
Üstelik bir de alımlı.

HÜNKÂR

Âşık edeceksin beni,
melek senin söylediğin.

MAMÎ

Ne eşini gördü güneş

ne onu yaratan Tanrı
kalıbında döktü bir eş.
Özenle yarattı onu;
dertsiz kedersiz, İspanyol.
Sultanım, bu esirenin
güzelliğidir, Tanrısal,
bu dünyadan gelip geçen.

HÜNKÂR

Hemen görmeliyim onu.
Adı neydi?

MAMÎ

Catalina,
Oviedo soyadı da.

HÜNKÂR

Neden adı değişmemiş
Türk olmuş da?

MAMÎ

Bilmem, ancak
dini gibi adını da
istemez pek değiştirmek.

HÜNKÂR

Hıristiyan mı?

MAMÎ

Sanırım
hâlâ öyle olsa gerek.

HÜNKÂR

Sarayda Hıristiyan mı var?

MAMÎ

Üç kişiden çok olmalı,
ama kim, gerçeği bilen.
Başka bir şeyler bilseydim
buna benzer, bir an bile
duraksamadan söyledim:
Kim ne söyledi, ne yaptı,
sana karşı ne düşündü?

HÜNKÂR

Hem dikkatsizsin, hem kötü.

MAMÎ

Bunu bilir ve söylerim
taparım ben hünkârıma,
hep dürüstçe hizmet ettim,
yürekten bağlıyım sana.

HÜNKÂR

Öğleden sonra saraya
gideceğim görmek için.
Senin bu övdüğün haspa
o eşsiz güzelliğiyle
ateş mi, buz mudur yoksa?

MAMÎ

Tanrım esirgesin seni.
(Çıkarlar. Köle MADRIGAL ile Rum kılığında
ANDREA girer.)

MADRIGAL

Serseri herif sen çok yaşa, emi.
Et suyuyla ve yahniyle dolu ha!
O kazana sulanayım deme bak!

ANDREA

Kime diyorsun, bir Hristiyana?

MADRIGAL

Kimseye. Evden gelen şamatayı,
patırtıyı duymuyor musun yoksa?
(Bir YAHUDÎ girer.)

YAHUDÎ

Ah köpek!
Tanrı'nın laneti üstüne olsun!
Özgürlüğüne hiç kavuşmayasın!

ANDREA

Yahudiler neden lanetler seni?

MADRIGAL

Kimseler görmeden girdim evine,

kocaman bir kazanda vardı, yahni
dedikleri yemek, attım içine
irice bir domuz eti parçası.

ANDREA

Peki nereden buldun, kim verdi sana?

MADRIGAL

Vurmuştu geçen gün yeniçeriler
bir yaban domuzu, dağda sattılar
Mahmut kaptan Hristiyanlarına,
ben de bir parçayı aldım onlardan,
kazanda iyice karıştırıldı,
büyük kin duyduğum, nefret ettiğim
bu şeytana yem olası, batası
alçakları toprağa gömmek için.

(Pencereden bir başka YAHUDİ görünür.)

YAHUDİ

Acından geberesin kahrolası!
Bir lokma ekmeğe muhtaç olasın;
dilenesin dolaşp kapı kapı;
bir cüzamlı gibi kakırdayasın.
Gözümüzün diken, havramıza
bulaşan pis necaset, halkımıza
musallat olan hortlak, bu dünyada
sensin bizim en büyük düşmanımız!

MADRIGAL

Yallah, pis Yahudi!

YAHUDİ

Uğursuz, nursuz!
Kırdı her iki şakağımı densiz!

ANDREA

Onu dövmedin ya...

MADRIGAL

Düşünmedim hiç!

ANDREA

Öyleyse neden sızlanıyor bu piç.

YAHUDİ

(Penceredeki öteki YAHUDİ'ye)

Zabulon, çekilsene pencereden,
bu İspanyol köpeği bir hergele
paramparça eder sonra kafanı
nişan alıp tükürür üzerine.
Yazık, hayır yok artık tencereden!
Gitti o güzel yemeğimiz, yazık!

MADRIGAL

Mikrop saçacaksın bu dünyaya
aşâğılık herif? Pis, adi köpek!

YAHUDİ

(Penceredeki öteki YAHUDİ'ye)

Sen daha gitmedin mi baş belası?
İstiyor musun yoksa zehirlenmek?

MADRIGAL

Uzaklaştırın benden bu mikrobu.
(İki YAHUDİ aralarında konuşurlar.)

YAHUDİ

Fırsat bu fırsattır deme Zabulon.
Sana çekil demedim mi ben yahu?
Sırası değil şimdi, hadi yaylan.
(İki YAHUDİ gözden kaybolurlar.)

ANDREA

Ah insan müsveddesi; alçak, murdar
pis millet, hainliğiniz bizi yıktı
boş gururunuz, yaman inadinız,
o sizin dayanç, iman dediğiniz
gerçeğe ve doğru söze aykırı.
Sanki sus pus olmuşlar; ve sessizce
açlığa, alaya katlanıyorlar.
İspanyol, tanıdın mı beni? Bak iyice.

MADRIGAL

Yemin ederim, gördüm bir zamanlar.

ANDREA

Ben Andrea'yım, casus.

MADRIGAL

Andrea ha?

ANDREA

Kuşkusuz.

MADRIGAL

Dostlarımı Kastilya'ya

Palomares'e götüren Andrea?

ANDREA

Dahası Melendez'e Arguijo'ya,
Santisteban'a götüren tümünü,
tatsınlar özgürlüğü doya doya
diye Napoli'de serbest bırakan.

MADRIGAL

Nasıl tanıdın beni?

ANDREA

Anlaşılan
kiraya vermişsin sen belleğini
ya da törpülemişsin bile bile.
Anımsıyor musun o gece seni
gördüğümü, konuştuğumu, beşte
aldığımı ve sonra isteyerek
kaldığını orada, ruhunu saran
aşk yüzünden özürler dileyerek?
Yeni yasalarla, tutsak edilip
bağlanmıştın bir Arap tarafından.

MADRIGAL

Doğru, hâlâ kurtulamadım buradan.
Boyunduruk var boynumda, tutsağım
hâlâ o büyük gücüne aşkımın
köleyim eli bağlı, budur bağım.

ANDREA

Yani benimle gelmeni beklemek
boşuna?

MADRIGAL

Evet, boşuna kuşkusuz.

ANDREA

Ne kadar mutsuzsun!

MADRIGAL

Belki de mutlu.

ANDREA

Nasıl oluyor bu?

MADRIGAL

Bunu son derece
güçlü ve keyfi yasalar buyurdu.*

ANDREA

Bozabilir onu güçlü bir karar.

MADRIGAL

Ama onların çelik kollarına
kendimi atıvermek neye yarar?*

ANDREA

İspanyol değil misin?

MADRIGAL

O da niye?
Binlerce kez yemin ederim sana
kadir, ulu, yüce Tanrı adına;
o bolluk içindeki dört ortağın
kısıtılarak kuyruğunu elime***
aşacağım dağ gibi engelleri,

-
- * Önceki iki replikle birlikte: “Tutsaklığımı karşı gelinmez yasalar buyurduğuna göre onlara uymak ve durumdan mutsuz olmamak zorundayım,” anlamında.
  - ** “Olabilir, ama yasalar geçerli oldukça, onları zorlayarak kendimi tehlikeye atmam yanlışır,” anlamında.
  - *** Metindeki bir belirsizlik: Burada, “kuyruklarını kısıtacağımı” söyleyerek olumsuzladığı dört kişinin az önce (Andrea’nın Kastilya’ya, Palomares’e götürdüğü) “dostları” olarak adı geçen kişiler olduğu kanısına varılabiliyor. Bu kişilere ilişkin başka bilgi de sunulmadığından, söz konusu çelişki anlamlandırılmıyor.

akla gelen, gelmeyen güçlükleri.
Taşıyacağım ben özgürlüğümü
tek başıma omzumun üstünde;
gireceğim güzelim Napoli'ye
pupa yelken üç dört kadirge ile
aklım, yüreğim, Tanrım sayesinde
iki gemiyi Anunciada'ya
verip ben biriyle varsıl ve mutlu
yaşayacağım; şimdi korkak, sefil
ve tutsak olarak yaşıyorsam da.

ANDREA

Kuşku yok İspanyolsun.

MADRIGAL

Öyleyim ya.

Ömrüm oldukça öyle olacağım
seksen, yüz yıl ölümümünden sonra da.

ANDREA

Kaç kaç özgürlüğü kim bulmuş?

MADRIGAL

Seni bekliyor dört yürekli asker
onlar hem soylu hem becerikliler.*

ANDREA

Arguijo'nun dediği.

MADRIGAL

Evet, onlar.

ANDREA

Onları ben sakladım emin yere.

MADRIGAL

Ne bu kalabalık? Bu gürültü ne?

---

* “Dört kişi”yle ilgili bir başka belirsizlik: Andrea az sonra “onları emin yere sakladığını,” söyleyecek. Demek ki daha önce “Napoli’de serbest bıraktığını” söylediği “Madrigal’in dostları” değil bunlar. Öyleyse kimler?

ANDREA

İran elçisi gelmiş, hükümdara
barış yapmak için. Buradan geçerken,
durup bekle sen şurada, kenarda.

*(Buranın insanları gibi giyinmiş olan İRAN ELÇİSİ
girer, Türklere özgü yürüyüşleriyle yeniçeriler ona
eşlik etmektedirler.)*

MADRIGAL

Tuhaf ama oldukça yakışıklı!

ANDREA

İranlıların çoğu yakışıklı, boylu poslu, iriyarı olurlar,
ve binici.

MADRIGAL

Söylendiğine göre,
biniciler sinir küpü olurmuş.
Barış yapmasınlar, Tanrı'ya yalvar.
Gelsene Andrea!

ANDREA

Nereye dersen
oraya götür beni.

MADRIGAL

Götüreyim
Uçali hamamına.

ANDREA

Morato'ya götür:
Orada öbür casusu görmeliyim.

(Çıkarlar. HÜNKÂR, RÜSTEM ve MAMÎ girer.)

HÜNKÂR

Bu büyük ihanete
yetmez bir küçük özür,
görmedim böylesini.

RÜSTEM

Bilseydiniz gerçeği,
suçlamazdınız beni.

Bana geldiği zaman,
hiç öyle aman aman
bir görünüşü yoktu,
alıkoymak gerekti
yıllarca haşmetmeap,
kadın olması için;
acılara gark olup
rengi ruhsarı soldu.

HÜNKÂR

Kim tedavi eyledi?

RÜSTEM

Sedequias, hünkârım
Yahudi hekiminiz.

HÜNKÂR

Ölmüş tanık gösterip
benden kurtulacaksın,
eminim bu amacın.

RÜSTEM

Gerçeği söylüyorum.

HÜNKÂR

Yalan de daha iyi.

RÜSTEM

Üç gün oldu olmadı
sakin gökyüzü onun
güzelliğiyle doldu;
üç gün oldu olmadı
acı gitti içinden.
Üç gün oldu olmadı
kederden kurtulalı
bu İspanyol; belirdi
o eşsiz güzelliği.

HÜNKÂR

Ya yalan söylüyorsun
ya da çıldırdın belli.

RÜSTEM

Yalanım yok hünkârım,
henüz çıldırmadım da;
istersen araştı, sor.
Buyur, huzura gelsin,
ne hoş ne şahane gör,
nasıl yürürmüş yerde
gökten inmiş ayaklar
zarafetin simgesi.

HÜNKÂR

Bir korku bitiyor biri başlıyor.
Hem çok korkuyorum, hem istiyorum,
derdin biri bitse birisi geliyor,
övgüler çoğu zaman dalkavukluk,
yaltaklığa da bürünebilir,
ama burada yaltaklığın yeri yok.
Rüstem, görmek isterim hemen şimdi
git ve getir bana bu esireyi;
yemin ederim Allah'ın adına
söylediğin gibi değilse eğer,
öyle güzel değilse kellen gider.

(RÜSTEM çıkar.)

MAMÎ

Böyle sevimli, güzel, hoş olması,
Rüstem'in yaşamda en büyük şansı;
bu mutsuzluktan artık kurtulacak.
Hünkârım, kuşku yok ki bundan sonra
bu adama ihsanda bulunacak.
Göreceksin çünkü birazdan onda
bütün gökyüzünü.

HÜNKÂR

Çılgın sen de!
Her şeyi allar pullar abartırsın.
Bırak, böyle Tanrısal bir parçayı
görsün de gözlerimiz bayram etsin.

MAMÎ

Hangi göz kamaşmadan
Apollo'nun kıpkızıl
ışıklarına bakar?

HÜNKÂR

Bunca övgü sinirlendirir beni.

MAMÎ

Bağışla yaşıma başıma beni.
Ne yapacaksın onu görünce sen
çok daha güzelse söylediğimden?
(RÜSTEM ve CATALINA SULTAN girer.)

RÜSTEM

Sultanım, gereğince,
yumuşak ve tatlı konuş,
uğraşılmaz bunlarla.

CATALINA SULTAN

Dilimin açkısını
vereceğim Tanrı'ya;
diyeceğim kapanıp
onun ayaklarına:
Büyük bir mutluluktur
senin tutsağın olmak
ve öpmek ayağını.

RÜSTEM

Doğrusu iyi olur
biraz numara yapmak.

CATALINA SULTAN

İşte dizlerim yerde,
gözlerim gözlerinde,
ve veriyorum sana
zavallı varlığımdan
geriye ne kaldıysa;
bakmak bir üstünlükse
eğerek gözlerimi,

senin hoşuna giden
o yola sapıyorum.

HÜNKÂR

Cahil, nankör insanlar,
bağlanacak deliler!
Böyleleri bulunur
deliler arasında;
tebaam sayesinde.
Kazandığım şöhreti
çalıp yağmalayanlar,
yabancılar milleti;
gidi alçak hainler!
Bir ceza vermek size
yerinde olur elbet!

MAMÎ

Vay bizim halimize
çirkin geldiyse size!

HÜNKÂR

Tanrısal güzellikten
nasıl da bayağica,
insanca söz ettiniz,
bu göçmen güzelliği
adice anlattınız!
Uygun değil mi onu
Tanrı katına koymak,
çiğneyip birer birer
şu parlak yıldızları
oradan yasalar verip
peygamberin koyduğu
yasa gibi tıpatıp
saygıyla ve inançla
yer yasasına uymak?

MAMÎ

Bahçede yarı açmış

bir gonca demedim mi?
Acaba usta bir dil
başka ne diyebilir?
Ömrümde böylesini
görmedim demedim mi?
Bir palavracı şair
daha fazla ne der ki!

RÜSTEM

Hünkârım onu sana
insan ayaklarıyla
bir Tanrı yapan benim.

HÜNKÂR

Onun yaratıcısı
olacaksın.

RÜSTEM

Yok, hayır,
ancak Tanrı'ya yakışır
bunun gibi nitelikler.

HÜNKÂR

Överken her ikiniz de
kararlısınız, gözü pek
bu yüzden tek söz etmeden
kazığa oturtmam gerek,
hem daha bugün bitmeden.
Büyük ceza senin hakkın
Rüstem haini kuşkusuz,
hazineyi sen sakladın
tamam üç gün gece gündüz.
Talihimin akışını
engelledin koca üç gün,
üç gün boyunca yaşadım
acı içinde, kaygılı.
Tam üç gün yoksun bıraktın
üstüne güneş doğalı

bütün yeryüzünde olan
en güzel, en iyi şeyden.
Öleceksin hiç kuşku yok,
hem de bugün gün batmadan,
benim bahtım açılırken
senin bahtın kararacak.

CATALINA SULTAN

Beğendinse bu köleyi;
hoşuna gittimse eğer
yaşasın Rüstem'le Mamí.

HÜNKÂR

Rüstem ölsün Mamí kalsın,
böyle şeyleri söyleyen
bu dile lanetler olsun;
siz istediniz vermedim.
Telafi ederim bunu;
onurum üstüne yemin
ederim ki, bundan böyle
ne buyursanız yaparım
tek harfine dokunmadan;
yalnız Rüstem yaşamasın.
Ama eğer isterseniz
zindanlarımda bulunan
tutsakları bırakın siz;
buyruğunuza bağlandı
çünkü benim de buyruğum;
nasıl karanlığa boyun
eğerse günün ışığı.

CATALINA SULTAN

Haddim değildir hünkârım
Benim böyle şeyler yapmak.

HÜNKÂR

Aşk bilir eşit kılmayı
sizinle, ben hükümdarı.

Sahip olduğum ülkeler
uçsuz bucaksız uzanır,
senin buyruğunda hepsi,
hepsi de sana bağlıdır;
Yüce Tanrı'nın verdiği
benim sonsuz memalikim
hem hakça hem de hukukça
benden ziyade senindir;
düşün, aklından çıkarma;
ben bu idim böyle oldum.
Madem buyruğuma girdin,
çok mu bütün dünya girse;
ister Türk ol ister gâvur
hiçbir önemi yok bence.
Bu güzellik benim karım
ve de yüce sultanımdır.

CATALINA SULTAN

Hristiyanım, vaatle
ve hatta ölümle bile
öyle kolay birdenbire
değiştiremem dinimi;
dikkat et hiç doğru değil
adamlarının yanında
konuşmak ileri geri,
çıldırılmış sanırlar sonra.
Nerede görülmüş, hünkârım,
iki kişi bir yatakta;
birinin gönlünde İsa,
ötekindeyse Muhammed?
Yazık, senin arzuların
yüce şeyler olmalıydı,
aşk birleştiremez, bilin
yasanın ayırdığını.
Kal saltanatınla orada

dininle, zenginliğinle
doğru değil karışması
yasamla, köleliğimle.

HÜNKÂR

Böyle şeyler söylüyorsam
aşkım buyurduğu için;
ben çevrende pervaneyim,
sensin merkezim sultanım;
aramızdaki ilişki
eşitliğe dayanmalı,
hiçbir nokta kalmamalı
birbirine denk olmayan.
Hiçbir zaman uzlaşmadı
saltanat ile aşk, sevda.
Özdeşleştirdi onları
sözün ustaları ama.
Böylelikle güzelleşir,
sen de göreceksin sonra;
başıma taç ediyorum
seni, artık eşitiz bak.

CATALINA SULTAN

Kalk hükümdarım kalk, aman
alçakgönüllülük yaman.

MAMÍ

Boyun eğdi, yenildi bu.

CATALINA SULTAN

Bir lütuf istedim senden.
Bahşet bana bu lütfunu.

HÜNKÂR

İsteddiğin gibi olsun
kabulüm, reddetmiyorum.
Tutukla, azat et, hapset,
bağışla, saliver, affet,
ne dilersen yap sultanım.

Aşk yüceltsin devletini.
Olanaksız şeyler iste
ne istersen başım üze
dilediğin olsun diye.
Olmazı olur kılayım.
Sakın ha, azıcık şeyle
yetinmeyesin sevgilim;
günah işlesem ne çıkar
senin için mucizeler
yaratacağım, şunu bil
sen mutlu ol, bana yeter.

CATALINA SULTAN

Bana üç günlük mühlet ver,
Hünkârım bir düşüneyim...

HÜNKÂR

Bu üç gün öldürür beni.

CATALINA SULTAN

Bilmem ki nasıl kuşkular
beni kuruntulu etti,
üç gün sonra geleceksin
ve açıkça göreceksin
benim yüreğimde ne var.

HÜNKÂR

Mutluyum. Rahat ol sen de,
aklımla arzularımın
savaşı sürüp gitmede.
Tedirginlikle dinlenme.
Sizler çilekeş insanlar
bir anda sevinçli, gamsız.
Bundan böyle altı katı
olacak aylıklarınız.
Haydi Rüstem, git muştula
bütün bu cariyelere
düğünümün haberini.

MAMÍ

Ne hoş muştı bu onlara!

HÜNKÂR

Ve Tanrısıl bir şey gibi,
şunu demeyi unutma:
Hizmet etsinler, tapsınlar
bugünden sonra daha çok
güzelim Catalina'ma.

*(HÜNKÂR, MAMÍ ve RÜSTEM çıkarlar. Sahmede
yalnızca CATALINA SULTAN kalır.)*

CATALINA SULTAN

Sana sesleniyorum ey ulu İsa sana:
Sen kanın pahasına, yaşamın pahasına
ilk günahı işleyen Adem'i bağışladın
o sürükledi bizi, cezasını biz çektik.
Sana sesleniyorum, kutsal çoban, aradın
sen yüzlerce kuzudan o kaybolan kuzunu,
peşine kurt düşmüşken buldun sonunda onu.
Kutsal omuzlarına alıp öyle taşıdın;
sana sesleniyorum yüreğim yana yana,
sana düşer ey Tanrım yardım eylemek bana.
Görünmez ağılının bir kuzusuyum ben de,
korkarım ki ne şimdi ne de yakın zamanda
tehlikeye düşünce yardımın gelmeyecek,
cehennem yılanının eline düşsem gerek.

İkinci Bölüm

*(İki HABEŞİ elleri arkadan bağlı MADRIGAL'i
getirirler, onlarla birlikte KADI da girer.)*

BİRİNCİ HABEŞİ

Size söylediğim gibi
aldığımız bir haberle
yakaladık suçüstünde
zina işler iken bunu.
Yakalandı Arap oğlu;
suçu sabit olduğundan
itiraf etti her şeyi
sağa sola kıvırtmadan.

KADI

Salla onları* denize,
el ve ayakları bağlı
ağırlıkla, yeterince
yüzmeye de yok hakları;
ama Habeşi** çark edip
evlenirse özgürdürler.

MADRIGAL

Kardeşler, bağlayın beni.***

-
- * Madrigal ile onun “zina işler iken” birlikte yakalandığı (sahne de bulunmayan) Müslüman kadını
  - ** Burada Habeşi derken Madrigal'den söz ediyor.
  - *** (Kadınla evlenmektense) “ağırlık bağlanmış olarak” denize atılmaktan söz ediyor.

KADI

Ne karar veriyor köpek,
evlenmek mi, yoksa ölmek mi?

MADRIGAL

Hepsi ölüm, hepsi zulüm,
iyi değil hiçbirisi,
ne evlenmem, ne yaşamam.
Beni kurtaracak olan
yasa, bırakmaz yakamı,
n'eyleyim böyle yaşamı
evlenmek ölümden beter,
evlenip Müslüman olmak
şans değil, iki kez ölüm.
Elim kolum bağlanarak
ben ölüme koşuyorum,
budur iyisi yasanın.
Ama biliyorum bu kez,
efendim, ölmem gerekmez.

KADI

Ya ben öleceksin dersem,
ki benim en büyük yargıç,
benim verdiğim kararlar
temyizde bozulmadı hiç.

MADRIGAL

Böyle imiş alın yazım
mutluyum kötü olsa da.
Taş bağlanacak boynuma,
senin de düşünmen lazım,
boğulmaktan korkmuyorum;
bununla şerefim artmaz.
Mademki kararın karar,
at bunları dışarıya;
söyleyeceğim ben sana,
bu iş nasıl olmalıdır.

KADI

Çıkın siz, bu bağlı kalsın.
Görmek istiyorum nasıl
sıyrılacakmış ölümünden;
idamına hükmettim ben.

(İki HABEŞİ çıkarlar.)

MADRIGAL

Eğer iyiye belleğin,
zaten kötü olamaz ya,
anımsarsın ünlü bilgin
Apolonio Tioneo'yu.
Belki bir Tanrı vergisi,
belki de kendi bilgisi.
Senin de bildiğin gibi,
zaman içinde uğraşıp
dinledi sabırla eşsiz
şarkılarını kuşların
ve dinlerken de diyordu:
“Şöyle şöyle söylüyorlar.”
Dedikleri hep doğrudu:
Bir kanarya mı şakıdı,
öttü mü bir sakakuşu,
yoksa kumru mu inledi,
bir karga gak gak mı dedi,
o kurnaz, hınzır serçeden
heybetli kartala değin
şarkılarını dinledi,
öğrendi tüm gizlerini.
Herkesin bildiği gibi
dedelerimin dedesi
idi o, kime bıraksın
bu gizli, ince bilimi?
Varislerine tabii.
Ve bunların arasından

biri öğrendi her şeyi
yakın akrabalarından
bir kişiye miras kaldı,
akrahadan akrabaya
geçti zaman içerisinde;
bu mutluluk hapis kaldı
benim mutsuz yüreğimde.
Umutları, korkuları
ruha yakın tutmak için
günah çıkarmaya gittim
bu sabah, yolda işittim
evinde bir Yahudinin
küçücük bir bülbülcüğün
Tanrısal bir ezgi ile
şöyle dediğini duydum:
“Nereye gidiyorsun sen,
seke seke alçak sefih?
Ayağın değmiyor yere,
çağırıyorlar bilesin
dosdoğruca eceline.
Tuzığa düştüğün zaman
erişirsin muradına,
hiç kuşku yok öleceksin
sözlerimi dinlemezsen.
Anlat davanı kadiya
feleğin bir oyunu bu,
bundan tam altı gün sonra
ölüp yolcu olduğunu
cehennemin göbeğine;
fakat eğer düzeltirse
üç büyük yanlış kararı,
iki Habeş, bir dul kadın
hakkında birkaç yıl önce
vermişti; ödün verirse,

yıkanarak arınırsa
öyle bir suyla –söylemek
istemem bu nasıl bir su–
ruhuna huzur verecek,
bedenine ise sağlık
ve hükümdarın en yakın,
en has adamı olacak.”
Bu ince bilim yanında
başka bir üstünlüğüm var.
Kısa bir zaman zarfında
benden konuşma öğrenip
konuşur cümle hayvanlar.
Öğreteyim isterseniz
hünkârın azgın filine
tam on yılda konuşmayı
gürül gürül hem de Türkçe;
eğer bunu yapamazsam
ya kazığa oturtsunlar
ya da ateşte yaksınlar
kıyım kıyım doğrasınlar
elimi ve ayağımı.

KADI

Söyle bana ne suyu bu?

MADRIGAL

Bekliyorum zamanını
damıtmalıyım otları
ve de yaban mürverini.
Sen bilmeyeceksin bunu
ben bileceğim, üç günde
gök açıkken toplanmalı.

(KADI, MADRIGAL'in elini çözer.)

KADI

Bak özgürlüğünü verdim.
Canımı sıkan bir şey var,

kafam karışık a beyim
bu Habeşliler hangisi,
hangisidir bu dul kadın,
kiminkini düzelteyim?
Ceza verdiğim Habeşli
sayısız, dul kadınlarsa
en azından yüzü aşkın.

MADRIGAL

Ben bülbülü dinleyeyim
bir kez daha, ve eminim
söyleyecek şarkısında
kimdir bu bilmediklerimiz.

KADI

Gidip diyeceğim, seni
neden salıverdiğimi
bu Habeşilere* sonra
Türkçe öğreteceğini
file, sahi söyle bana
Türkçe biliyor musun sen?

MADRIGAL

Tek bir sözcük bile bilmem.

KADI

Sen bilmediğine göre
nasıl olacak bu, söyle.

MADRIGAL

Çalışıp öğreneceğim
her gün, öğreteceğimi.
Zaten on yıl zamanım var
Türkçe, Rumca öğrenmeye.

KADI

Doğru söylüyorsun, ahbap
yaşamım senin elinde;

---

* Az önce sahneden çıkmış olan Habeşiler.

özgürlüğün bedelini
öde en azından sen de.

MADRİGAL

Tövbe et ey ulu kadı,
tövbe et. Tanrı'dan dile
bundan böyle yapmayasın
haklılara haksızlığı!

KADI

Otları unutma sakın:
En dişe dokunuru bu
bana söylediklerinin.
Kuşkusuz inanıyorum
kuşların dilini bilen
Apolonio Tianeo
yaşamıştı bu dünyada,
ve dilsizi konuşturmak
bir sanat.

MADRİGAL

İşte o kadar!
Fil bakıyor yolumuza
ve bizi bekliyor otlar.

*(Çıkarlar. Yeşil sancakların ardından HÜNKÂR
görünür; dört yaşlı PAŞA girer; halılara, minderlere
otururlar. İRAN ELÇİSİ girer; girerken üstüne
sırmalı bir elbise atarlar, iki TÜRK'ün kolunda
girerken üzerinde silah olup olmadığını araştırırlar,
kadife bir mindere oturturlar. Girerken kaval sesi
duyulur. Hepsi oturunca İRAN ELÇİSİ konuşmaya
başlar.)*

İRAN ELÇİSİ

Güç ve kuvvet senindir ulu Tanrı.
Ey bütün cihanın yüce hünkârı,
yüzyıllar boyunca sürsün devletin,
yazgın iyi olsun, Tanrı yardımcın.

Buraya geldim, görevim elçilik
ruhsat verirsiniz konuşmasına
bu hak-i pâyinizin üç beş sözcük;
ruhsatsız konuşmam huzurunuzda.

BİRİNCİ PAŞA

Söz verdiğin gibi çok kısa konuş,
âdetini bozma ki ulu hünkâr
kulak versin sana ve bitsin bu iş,
çok direttik seni dinlesin diye
epeyce uğraştık razı etmeye,
seni dinlemeye, cevap vermeye;
Hünkârım düşmanı nadiren dinler.
Hadi söyle, uzattın sen.

İRAN ELÇİSİ

Öyleyse
söylüyorum, şahım diyor ki eğer
barış istiyorsan, o da istiyor,
adil ve onurlu bir barış diyor.
Zaman yıpratmasın ve kin bozmasın;
temiz gönlü uyuyorsa gönlüne,
Tanrı ödüllendirir ikinizi de.

İKİNCİ PAŞA

Nasihatı bırak, önerini de.

İRAN ELÇİSİ

Barış dileği kâğıda döküldü.

BİRİNCİ PAŞA

Bu adam bozuntusu, bu melun
sünnetini bırakıp peygamberin
alçakça ve canavarca bir hırsla
bir şeyler verip bir şeyler almada,
şimdi bilmelidir ki ulu hünkâr,
dünyayı sarsıp ezip hâkim olan,
ulu Tanrı sizden şunu istiyor:
Onursuz bir barış yapmasın diyor.
Biliriz dilencidir, hem de kurnaz.

İspanya kralına varır varmaz
sarayında pek çok İranlı gördüm,
ben de ona yeniden düşman oldum.
Yüce efendimizin kullarıyken,
İsa'ya tapana el açmak neden?
İsteddiği yardımı almayınca
barış istiyor yalvarıp alçakça.

İRAN ELÇİSİ

Tüm dünyanın hayran olup sevdiği,
Kral İkinci Filip'in bir eşi
ancak ondan gelir böyle bir oğul,
Üçüncü Filip denen yüce kişi;
erdemleri sonsuz, saymakla bitmez,
onu övmek için sözcükler yetmez;
hasılı güneş giderken yoluna
bakıyor onun sonsuz ülkesine;
kanadında taşıyor onun temiz ününü.
Fısıldıyor sultana adını, erdemini,
onu görmek arzusu yürekleri yakıyor
içimden bir ses her an beni ona çekiyor,
dağları denizleri bir solukta aşarak
gitmeli görmeye büyük kralı.*

BİRİNCİ PAŞA

Vay alçak!
Atın bunu dışarı, demek istediğin bu?
Hıristiyan elçisi bu adi dalkavuşu
atın dışarı, buna kim inanırsa eğer
hayır beklenmez ondan, ne yalancıymış meğer.
Yerlere dek eğilmiş, başı önüne eğik.
Atın diyorum size!

İran elçisinin Üçüncü Filip'e yönelik bu övgülerinin dayandığı tarihsel bir olgu var: Oyunun yazıldığı yıllarda "İran"ın –Osmanlı'ya karşı birlik oluşturmak amacını da güderek– İspanya'ya elçi göndermiş olduğu biliniyor.

İKİNCİ PAŞA

En iyisi öldürmek.

BİRİNCİ PAŞA

Mutlu ol ki, elçisin, ayrıcalıkların var
yerine getirilmez hakkındaki bu karar.

(İte kaka İRAN ELÇİSİ'ni çıkarırlar.)

Bağışlayın hünkârım, kendimi tutamadım
hiddetin aleviyle fazla yükseldi sesim.

Bu hainin yaptığı bağışlanmaz küstahlık
öyle önemsiz değil, büyük hem de çok büyük.
Efendim hazretleri şimdi görsün, buyursun
layık olduğu yanıt bu köpeğe verilsin.

HÜNKÂR

Durum ne gösteriyor, bakın, bana bildirin;
bu barış yararlı mı onurlu mu, söyleyin.

İKİNCİ PAŞA

Gördüğüm, anladığım kadarıyla gerektir
alikoymak seferden doğu ordularını,
böylelikle İranlı karşımızdan çekilir.
Okuduğum öyküler inan olsun çok acı;
İranlı her an bize zarar ziyan veriyor,
Felemenk aynı şeyi yapıyor İspanya'ya,
bu nedenlerle bana barış uygun geliyor.
Zaten bunlar yazılmış, işte bu kâğıtta da.

HÜNKÂR

Hemen kolay bir barışa hazırsın
hemen yumuşak armağan istiyorsun,
sen şevketli İbrahim, Mustafa sen,
karşı değil misin, isteğin cidden
senin de barış mı?

BİRİNCİ PAŞA

Yazılı veririm nedenlerini.

HÜNKÂR

Göreceğiz nasılmış içeriği,
bildireceğim size düşüncemi.

BİRİNCİ PAŞA

Tüm dünyayı elinde tutan Tanrı
bağışlasın sana en bol parçayı.

İKİNCİ PAŞA

Muhammed barış hayırlı buyurmuş
sesi geliyor savaşçı Merih'in
İran'da değil, Roma'da, İspanya
sularında yüzecek gemilerin.

(Çıkarlar. CATALINA SULTAN'la RÜSTEM girer.)

RÜSTEM

Tıpkı mücevheri gibi
neşe verirsin sen ona.

CATALINA SULTAN

Amaca ulaşma arzum
tüm gücünü yitirince
öleceğim, kararlıyım
ona zevk vermeden önce.

RÜSTEM

Böyle haklı bir karara
karşı bir şey diyemem hiç,
ama bir düşün senyora,
neler yapmaz böyle bir güç,
bir düşün, eşi olursan
korkun olmaz hiç kimseden.

CATALINA SULTAN

En büyük günah değil mi
bir imansızla evlenmek?

RÜSTEM

Kaçabilseydin elinden
sana hemen kaç derdim ben,
güç, hak hukuk tanımazsa
günah olmaz yapılan iş,
isteyerek olmadıkça;
niyettir önemli olan.

CATALINA SULTAN

Suçlu kılan ve kurtaran;
kılıf uydurma olur bu.

RÜSTEM

Evet, ama haklı yerde;
tehlikede olmaz insan,
bir kaplanı yenmek için
üzerine ağ atarsa
tüm gücüyle bileğinin.
Bu bir gerçek, değişmeyen
bundan anlaşılacak şu,
zalimdir günah işleyen.
Mazlum günahkâr olur mu?

CATALINA SULTAN

Şehit olurum ölürsem
günaha girmeden önce.

RÜSTEM

Şehit olmak için büyük,
temelli bir neden gerek,
yaşamı yitirmek için
buyruğu olmalı dinin.

CATALINA SULTAN

Bu fırsatı bulacağım.

RÜSTEM

Kim istiyor bunu senden?
Sen Hristiyan da olsan
seviyor hünkâr, öylece
canı pek istemese de,
sürüyü öldürmektense
yararlanacak yününden.
Pek çok aziz, şehit olmak
istedi ve uygun gelen
yol aradı, yok ama yok;
şehit olmak için “ben”i
yok edecek erdem gerek;

ve dilediğine verir
Yüce Tanrı bu onuru.

CATALINA SULTAN

Tanrı'dan dilediğim bu.
Pek layık değilsem bile,
benim kutsal önerime
yardım etsin diyeceğim,
ben de üstüme düşeni
yapacağım gereğince
ve sessizce dualarım
erişecek gökyüzüne.

RÜSTEM

Sessiz ol, Mamí geliyor.
(MAMÍ girer.)

MAMÍ

Hünkâr geliyor görmeye.

CATALINA SULTAN

Bu benim ölümüm demek.

MAMÍ

Kötü konuşuyorsun bak.

CATALINA SULTAN

Hep böyle konuşacağım,
bana öğüt vermek için
cesaretin kalmayacak.

MAMÍ

Bana buyruk vereceksin,
bu da hoşuna gidecek.
(HÜNKÂR girer.)

HÜNKÂR

Catalina!

CATALINA SULTAN

Benim adım.

HÜNKÂR

Sana Osmanlı Catalina
diyecekler bundan böyle.

CATALINA SULTAN

Hıristiyanım ben ama.
Takma ad istemiyorum.
Benim adım ünlü, soylu
anlı şanlı Hıristiyan
Oviedo'nun adıdır.

HÜNKÂR

Osmanlı kötü söz değil.

CATALINA SULTAN

Şu gerçeği söylüyorum;
ululukta, yiğitlikte
kimse sana eş olamaz.

HÜNKÂR

Demek adın benimkinden
daha üstün, daha önde,
küçümsüyorsun bu yüzden
dünyanın en büyüğünü.

CATALINA SULTAN

Biliyorum senin adın
saygıdeğer, ama beni
bir Hıristiyan olarak
herkes tanıyıp bilmeli.

HÜNKÂR

Pek cüretlisin, şaşırdım:
Beklenmez bu bir kadından;
ama sakla o yanını
yalnızca bir kimse için;
onunla ömür sürmenin
değerini bilebilen.
Bilirim sayacak seni
layık olduğun biçimde.
Böyle büyüklenmen beni
mutlu ediyor, üzse de.
Daha da egemen görün
ben de saygı göstereyim

herkes de saygılı olsun.
Çünkü önünde sonunda
yüce sultan olacaksın.
Ve şu andan başlayarak
senin unvanın bu olsun.

CATALINA SULTAN

Bir cariyeyi sultan mı
yapmak istiyorsun yani?
İyi düşün, korkarım ki
yakında pişman olursun.

HÜNKÂR

Ben düşündüm bunu, asla
abartmam yok bu konuda,
benim Osmanlı kanımla
senin Hristiyan kanın
birbirine karışınca
meydana gelir en yüce
varlığı bütün dünyanın.
Senden beklediğim meyve
istediğim gibi olsa
dünya âlem görecektir,
bir ikinciye istemem;
vereceğin bir tek yeter.
Güneş dolanıp durdukça
görmeyecek hiç kimsenin
daha üstün olduğunu
Osmanlı İspanyoluna,
eşit bile olmayacak.
Sana sunulanlara bak,
içime öyle doğuyor,
doğuracaksın sen bana
dünya güzeli arslanlar.

CATALINA SULTAN

Önce kartallar doğurmak
isterdim.

HÜNKÂR

Senin yazgının
dayanılmaz bir yanı yok.
İnsan bir teker üstünde
ve o teker dönse bile
seninle dengede kalır,
utkuna boyun eğerek.
Bu akşam olacak senin
ruhumun ve aşkın ile
alevlenen bedenimin
mülkiyeti; aşkım, sevgim,
ruhum, erliğim, hevesim
senin olacaktır, evet
buyruğuna al ve hükmet.

CATALINA SULTAN

Hıristiyan kalmalıyım.

HÜNKÂR

Kal öyleyse, ruhum şimdi
bedenine tapmaktadır
Tanrısına tapar gibi.
İşim ruhunla mı senin,
yoksa bir Tanrı mıyım ben,
ruhunu eğip bükecek,
ya da sonsuz palmiyenin
yükseldiği yere doğru*
onu alıp götüreceksin?
Yaşa dilediğin gibi
bensiz yaşama yeter ki.

RÜSTEM

Nasıl buluyorsun Mamî?

MAMÎ

Buna derler kadın fendi!

---

* Ölüme / cennete doğru

CATALINA SULTAN

Dostum Hıristiyanlardan
ayırmanın beni, hakan.

MAMÎ

Bunu düşünmek aptallık,
istemekse daniskası.

HÜNKÂR

Ben ne isem sen de osun
devlet-i âli elinde,
gönlün her ne diler ise
iste benden, iste olsun.
İrademi sana verdim,
artık bütün yetki senin;
senin arzun benim arzum;
bak, gör nasıl yapacağım
ne istersen.

MAMÎ

Durum ciddi.
Hiç görmemiştim Rüstem,
İsa'nın dolaştığını
Türklerin aralarında.

RÜSTEM

O da bunu biliyor olmalı.
O bilir kötülüklerden
iyilikler çıkarmayı.

HÜNKÂR

Senin arzunun bir milim
dışına çıkmamak için
hep saygılı olmalıyım
haklarına; isteğini
gönlüm bilip anlayacak
ve yerine getirecek.
Bu alçakgönüllülüğü
bırak güzel Catalina,

buyruğuna uymak için
yol göster, yardım et bana.
Zorla güzellik istemem
güçle sevgi kazanılmaz;
zorla kazanılan şeyler
asla başarılı olmaz.
Cariyem olarak, senden
yararlanabilirim ben;
sultan yapacağım ama
çıkararak doruklara;
komşu bağındaki meyve
nedense çok tatlı gelir,
bu ne şaşılası şeydir!
Yanarım benim olana.
Ellerimde tutuyorum
ağızla el arasında
yok oluyor. Neden böyle
kuruntular, aşağılık
şeylerle uğraşıyorum!
Gerçekleştirebilirim
arzumu nezaket ile.

RÜSTEM

Küçük düşmesin düşüncen
çünkü ulu hakanı ben
çok öfkeli görüyorum;
üzüntünü, kederinin
üzerine kuramazsın.
Buyuracağın kişiye
yalvarmak yakarmak niye?

CATALINA SULTAN

Kıskançlığım korkutuyor,
çocukluk işte benimki!
Ne kolay tutsak ediyor
insanı şu kötü kuşku!

Görüyorsun, hükümdarım,
önünde diz çöküyorum
cariyenim.

HÜNKÂR

Nasıl olur?
Kalk senyora, bu güzel yüz,
ve daha da güzel kılan
bir çift gözde, görsün bu göz
büyük gücünü Tanrı'nın,
ya da doğanın, her neyse,
Allah verdi ona gücü
senin bu güzelliğinde
mucizeler çıksın diye.

CATALINA SULTAN

Söyledim Hristiyanım,
ve öyle de kalacağım.

MAMÍ

Tuhaf, olağandışı şey
gâvur bir valide sultan!

HÜNKÂR

İstedğin yasayı koy
bu dünyaya sen nizam ver.
Benim değil kendininsin,
kimse dengin değil senin
ve herkes tapınsın sana,
bir ihsan olarak değil;
en ufak bir isteğini
sezersem, şunu iyi bil
söz veriyorum, olacak.
Mamí, git getir, çabuk ol,
sarayın cariyelerini,
benim huzurumda hepsi
sultana biat etsinler.

(MAMÍ çıkar.)

Yalnız benim emrimdeki
cariyeler değil, hepsi
en uzaktakiler bile
sultana biat etsinler.

CATALINA SULTAN

Bakın hünkârım sizin de
isteğiniz adil olsun.

HÜNKÂR

Hoşuma giden şeylere
ne hesap vardır ne sınır,
her şey son haddine varır,
varacağı en son yere;
onlara erişmeyi hep
umdum, ama hiç korkum yok.

*(MAMÍ döner, onunla birlikte ZAHİDE adını
kullanan "CLARA" ve ROBERTO'nun aradığı
"LAMBERTO" adıyla tanınan ZELİNDÂ gelirler.)*

MAMÍ

Geliyorlar.

HÜNKÂR

Bu ikisi
hepsinin yerine biat
edecekler.

ZAHİDE

Düğününü
Tanrı kutsasın, mutlu ol,
karnın bereketli olsun,
zamanında doğurasın,
ulu hünkârın devleti
daha da büyüsün, artsın;
kavuşasın her arzuna;
Rüstem'in isteği belli,
her fırsatta dünya sana
versin binlerce mutluluk.

ZELİNDÂ

Sen ey güzeller güzeli,
İspanyol halkının tacı,
nezakette bir eşin yok,
hayırseverlikte teksin;
ve kalbine göre versin
her arzunu yüce Tanrı,
bu düğünle her ikiniz
murat alıp murat verin:
İmparatorluk üstünden
gölgen eksilmesin senin;
dileğine kavuşmazsan
hiç keder eyleme sakın;
yükseleceksin, aşikâr
Muhammed böyle istiyor.

HÜNKÂR

Şimdi Muhammed'i bırak
Sultanımız Hıristiyan,
adı Doña Catalina,
Oviedo soyadı da,
bence bu çok ilginç bir ad,
çünkü hiçbir kara tenli
böyle bir adı olarak
gelemez saltanatıma,
kullanamaz hazinemi,
sessizliğe gömülmeden.
Tanrısal bir varlık gibi
güzelim Catalina'mın
eğiliyorum önünde.
Tüm dünyayı şaşırtacak
düğün dernek yapmak için
Tanrı bana ün şan versin
koşup gelsin bütün halkım.
Bağışlasın derin deniz
korkak göğsünde gizlenen

balıklarını, en leziz;
dünya versin servetini
bana versin toprak ve yel
av hayvanı, kuş etini,
yiyecekler, ki en güzel
örnekleri her birinin.

CATALINA SULTAN

İncitiyor efendimiz
hakkımda söylediğiniz
bu güzel, övücü sözler.

HÜNKÂR

Tacını süslemek için
Aden incisini versin,
altınını Arabistan,
Acem şalı ve Saba'dan
hoş kokular misk ve amber,
alnını süslemek için
nisan, mayıs çiçekleri
versin bana; ve hoşuna
giderse bir şeyler görmek
az çok bir fikir verecek,
gelin ve görün her şeyi.

(ZAHİDE ve ZELİNDA dışındakiler çıkarlar.)

ZELİNDA

Ne yapsak ki? Ah Clara!
İyiden iyiye sarpa
sardı bizim işlerimiz.
Hiçbir çare yok, sonumuz
yakın, kötünün kötüsü.
Sarayda erkek miyim ben?
Hiçbir çıkar yol bu derde
düşünemiyorum bile.

ZAHİDE

Al benden de bir o kadar.
Sende de amma yürek var!

ZELİNDA

Aşk gelince şevk de geldi.
Korkup dönmeyecek geri
mutluluğuna bakarsan.
Bu da ölüm o da ölüm,
üstüne doğru çevrilen
kılıçların arasından
gelip seni göreceğim.
Seni gördüm, seni sevdim
bu güzel şeyin ardından
geçici de olsa bile
bir kötülük gelmeyecek.

ZAHİDE

Bir âşık gibi konuştun.
Atılansın, gözü peksin,
umutlarla dopdolusun;
ama kötü şansımızı
değiştirecek çare yok,
alınımızda kötü yazı,
bu hüznle dolu evden
ölüm olacaktır çıkmak,
girmekse büyük felaket.
Buradan bir emin yere
kaçmak düşünülmez bile;
insan kaçabilir, evet,
ölümün kanatlarında.
Buna hiçbir servet yetmez
nöbetçileri yumuşatmaz
başka bir çaresi de yok
ucunda ölüm olmayan.
Ben bir kadın, sen bir erkek
hem de bu sarayda, bir bak
ortalıktan kaybolursak
nerede arayacaklar?

ZELİNDİ

Dur! Alın yazımız demek
ölümle erecek sona,
yok bir kurtuluş umudu
öyleyse beklemek gerek;
ama bilirsın, Clara,
ecelimizle ölürsek
bize kazandıracak bu
yepyeni sonsuz bir yaşam,
öleceğiz, ama mutlak,
Hıristiyan olarak, tam.

ZAHİDE

Böyle ölüme koşarken
umurumda değil yaşam.

(Çıkarlar, teneke borazanla fil terbiyecisi

MADRİGAL ve casus ANDREA sahneye girer.)

ANDREA

Söyledim Madrigal sana
günün birinde bir Arap
sana ölüm getirecek.

MADRİGAL

Kötülüğü pek az ama
iyilik yaptı daha çok.

ANDREA

Seni fil eğiticisi
yaptı.

MADRİGAL

Kötü mü Andrea?
Er geç anlaşılacak ki
böyle bir şey olmaz asla.

ANDREA

Tiye aldıkları zaman
ölmez misin utancından?

MADRİGAL

Boş ver yaşayayım şimdi

on yıla değin kim bilir,
belki şu bizim fil ölür,
belki ben, belki hükümdar.
Tehlikesine değmez mi?
Daha kötü olmaz mıydı
en azından bir kıyıda
tutup denize atsalar,
boğulabilirdim orada,
o durumda neye yarar
yaman bir yüzücü olmam?
Daha iyi değil miyim
şimdi? Bana yardım edin,
bu hem benim hem de senin
ikimizin hayrı için.

ANDREA

Haklısın, orası öyle.

MADRIGAL

Andrea, bir düşün hele
bu iş az buz bir iş değil,
bir de alnımın akıyla
çıkarsam işler oh kekâ.

ANDREA

Sağ ol Madrigal, sen bunu
bence kör şeytana bırak.
Yahu, hiç fil konuşur mu?

MADRIGAL

Eğitmenle olmayacak;
çok çok zeki bir hayvan bu,
bilmem ama, bana öyle
geliyor ki bu hayvanda
konuşma yeteneği var.

ANDREA

Hayvan mısın nesin sen de?
Hiç aklın yok, besbelli bu;

var olan ortaya çıkar.
Hep saçmalıyorsun böyle.

MADRIGAL

İşime geliyor benim
böyle söylemek kadıya.

ANDREA

Evet, doğru yoldasın sen
ama benimle dolaşma,
doğru olmaz bunu yapman.

MADRIGAL

Benim özelliğim oldu
tiye almak iyi dostu.

ANDREA

Bu borazan gümüşten mi?

MADRIGAL

Ben de gümüşten istedim,
bunu aldığımı dedim:
Teneke de olabilir,
konuşacağım bununla
bizim filin kulağına.

ANDREA

Yaptığın iş zaman kaybı!

MADRIGAL

Büyük hile, güzel gırgır!
Her gün veriyorlar bana
çeşit çeşit yiyecekler.

ANDREA

Paracıklar? Ne hoş masal!
Eğlencemiz bol olacak!

MADRIGAL

İşte kadı efendi, bak
konuşmalıyım onunla.

ANDREA

Gene mi aldatacaksın?

MADRIGAL

İş olacağına varır.

(ANDREA gider, KADI gelir.)

KADI

İspanyol, başladın mı sen
bizim file ders vermeye?

MADRIGAL

Evet, epeyce yol aldık
dört dersi bitirdik bile.

KADI

Hangi dilde?

MADRIGAL

Viskencede,
eski zaman defnesini
Habeşistan'a, Sina'ya
götürdüğü sanılan dil.

KADI

Acayip bir dil olmalı.
Nerede konuşuluyor?

MADRIGAL

Viscaya'da.

KADI

Viscaya mı?

MADRIGAL

Navarra civarlarında
İspanya'ya yakın bir yer.

KADI

Bu dil çok değerli ama
oldukça eskidir, eğer
İspanyolca öğretirsen
daha kolay anlarız.

MADRIGAL

Benim bildiğim dillerden
önemlileri sayayım
o istediğini seçsin.

KADI

Hangileri bildiklerin?

MADRIGAL

Körlerin apaş jargonu,
İtalyan Bergamacası,
Galiçya'nın Gaskoncası,
ve eskinin Yunancası;
mühre benzer harflerle
bir de kitap yapacağım,
hırsızları bilsin diye
orada anlatacağım.
Eğer zor gelirse bunlar,
çünkü oldukça çetrefil,
daha kolay diller de var:
Valensiyaca, Portekizce
gösteririm, öğrenir fil.

KADI

Türkçe ya da Mağribice,
hiç olmazsa İspanyolca
su gibi öğrenmezse fil
hayatın kayar, iyi bil.

MADRIGAL

Her şeyin ustası vardır.
İyilere, kötülere
yardımı esirgemeyen
eğer hoşlanırsa ondan
öyle bir yapar ki, her şey
güneş gibi aydınlanır.

KADI

Bir iyilik yap İspanyol.

MADRIGAL

Bu mutluluk verir bana
istediğin neyse, derhal
buyur, canım kurban sana.

KADI

Dostluğunun hayatımda
çok önemli bir yeri var.
Ne söylüyorlardı, anlat
senin gördüğün kargalar
üzgün, hüznü seslerle
havada uçup giderken
soramamıştım o vakit.

MADRIGAL

Sen, kendin öğreneceksin,
–benden işiteceklerin
içine kuşku düşürür–
çekilen açlığı yenmek
için Alcudia köyüne,
gideceklermiş bu kuşlar,
ancak orada mümkündür;
çünkü geniş tarlalarda
hiç de eksik olmaz leşler,
kursakları dolar orada,
ve karşılarına çıkar
bolluk ve nimet kapısı.

KADI

Peki bu yerler nerede?

MADRIGAL

İspanya'da.

KADI

Ne uzun yol!

MADRIGAL

Kargalar uçarken, öyle
hafiftirler ki, iki mil
yolu bir anda geçerler
ve öyle hızlı uçarlar.
Sabah Fransa'dalarsa
Paris'i bulurlar akşam.

KADI

Ne diyordu, söyle bana
dünkü tüyü bozuk adam?

MADRIGAL

Hiçbir şey anlayamadım;
Macardı, Macarca bilmem.

KADI

Ya o güzel tarlakuşu,
anladın mı ne diyordu?

MADRIGAL

Sözleri hep abuk sabuk,
öğrenmenin önemi yok.

KADI

Biliyorum, diyeceksin.

MADRIGAL

Dediği şuydu kısaca:
Sen bir parlakça oğlanın
peşinden koşuyormuşsun
ve daha bir yığın saçma.

KADI

Vay melun iblis! Benimle
alıp veremediği ne?

MADRIGAL

Dediğimde bir şey varsa
görüyorsun, anlıyorum.

KADI

İşler epeyce yolunda,
beni ateşlere atma
oyunu, tutmadı ama.
Kimseye bir şey söyleme.
Tatlı, güzel gecelerde
olup bitecek bu iş de.

MADRIGAL

Kötü söz edersem sana

tutulsun, kopsun bu dilim,
merak etme, güven bana
rahat uyu, güzel düş gör,
sonra seni övüp durmak
her zaman âdetim benim.
Mademki ardıçkuşları
felaketinin tellalı
söylesin gonca güllerde
şakıyan sakakuşları;
bazen eşekler anırıp
sapıklıklarını söyler,
bazen de gaklar kargalar
şarkı söyler kanaryalar;
bir tek ben varım dünyada
onların dilini bilen
ve susturacak onları
şu koskoca yeryüzünde.

KADI

Birtakım erdemlerimi
şakıyan hiçbir kuş yok mu?

MADRIGAL

Ah, ah saygıdeğer kadı!
Biraz öte gitsem buradan;
görürüm dudaklarında
sana küfür izlerini,
dilleri kesilse yeri,
sana çattıkları için.

(*Haremağası RÜSTEM girer, arkasında
konuşulanları dinlemeye çalışan yaşlı bir
HIRİSTİYAN KÖLE vardır.*)

KADI

Nereye bu gidiş Rüstem?

RÜSTEM

Bir makastar arıyorum
İspanyol.

MADRIGAL

Terzi mi?

RÜSTEM

Evet.

MADRIGAL

Aradığın benim hazret,
hem terziyim hem İspanyol,
benim gibi büyük terzi
bulamazsın yeryüzünde
güneşin büyük terzisi.
Peki, biçeceğimiz ne?

RÜSTEM

Gâvur giysileri giyen
sultana, bol elbiseler.

KADI

Bunu da nereden çıkardın?
Rüstem, ağzından çıkanı
kulağın işitsin, yoksa
gâvurlar gibi giyinen
bir sultan mı var sarayda?

RÜSTEM

Şaka değil, sözüm gerçek.
Adı Doña Catalina
soyadı da Oviedo.

KADI

Sözlerin karmakarışık
hem kızdım hem de şaşırdım.

RÜSTEM

Şevketli hükümdarımız
güzel bir cariye ile
evlendi, ve aşk yüzünden
gâvur usulüne göre
yaşayıp giyinmesine
ve de aklına eseni
yapmasına izin verdi.

HIRİSTİYAN KÖLE

Acıyıcı adil Tanrım!

KADI

Bu saçmalık olur mu hiç?
Onunla kavga etmeye
gitmezsem ölürüm.

RÜSTEM

Vazgeç,
çünkü aşkımdan, ateşte
yanarken bulursun onu.
Gelin benimle, bakın, siz
madem iyi terzisiniz.

MADRIGAL

Bakın bayım koca kentte
iyi bir terzi yok benden,
tutsağım, dönmedim dinden;
bunu kanıtlamak için
derim ki, bayım, ben filin
hocalığına atandım;
bir hayvanı konuşturan
giysiler biçip dikmede
zevk sahibi olur, inan.

RÜSTEM

Biliyorum haklısınız;
başka bir ad vermezseniz
bundan böyle siz benimle
karşıt düşüncedesiniz.
Ne olursa olsun sizi
götüreceğim, geliniz.

HIRİSTİYAN KÖLE

Bayım konuşmak istersen
bu konuda konuşalım.

RÜSTEM

Söyleyin, kulağım sizde.

HIRİSTİYAN KÖLE

Bana göre ayan beyan
bir yığın kanıt ortada,
hiç anlamaz terzilikten
bu adam ya da az anlar.
Bense saray terzisiyim
ve İspanya'dakilerin
en azından iyisiyim,
en iyi biçen ve diken,
ben bir kadın terzisiyim
ve köle oldum sonunda
pek gizemli değil bu iş
belki de tam bir fiyasko.
Götürün beni belki de
mucize göreceksiniz.

RÜSTEM

Güzel, gelin, siz de gelin
belki doğrudur biriniz.

MADRIGAL

Dostum terzi misiniz siz?

HIRİSTİYAN KÖLE

Evet.

MADRIGAL

Yahuda korusun
yama yapmayı bilmem ben.

HIRİSTİYAN KÖLE

Ne kıyak bir terzi, bakın!
Bileğimin gücünden çok
buradan çıkıp gitmek için
hünerime güvenirim,
İspanya'ya götüreceğim
yamalar çıkacak buradan.

(*Hepsi çıkar ve elinde tespihle CATALINA
SULTAN girer, arkasında HÜNKÂR vardır.*)

CATALINA SULTAN

Meryem Ana, güneş ne güzel!
Ey Tanrı'nın anası, her şeyi seni över,
yıldızlar âleminin denizinden
ruh görmeye erişir
fırtınaların sustuğunu!
Dertliyim, sana sesleniyorum
bilesin, ulu anamız! Boğuluyorum,
coşkulu ruhumu teslim ettiğim
başıboş ve kör korkuyla
kumları yokluyorum.
Benim olan ve koruyabileceğim
istencimi size sunuyorum,
yüceler yücesi Meryem;
bakın kendimden geçiyorum.
hak etmediğim bir iyilikte bulunun.
Ulu hakan! Buraya mı geliyorsun?

HÜNKÂR

Dua et sen Catalina,
Tanrı yardımı olmazsa
uzun sürmez iyilikler,
söyle, korkutmasın beni
o senin temiz Meryem'in,*
iyi yüzünü gösterebilirsin
bizde de kutsaldır, beli.

CATALINA SULTAN

Sen ey oğlunun karısı?***
Yoktur seni kutsamayan
o kadar güzelsin ki sen
ay çirkin kalır yanında!

HÜNKÂR

Övebilirsin sen onu,

-
- * Meryem'in "günah işlemeyen" çocuk doğurduğuna değgin anıdır.
  - ** Hıristiyanlıktaki "kutsal üçlü birlik" kavramına gönderme.

zaten biz de övüyoruz,
bakire olduğu için
en başta alkışlıyoruz.

(RÜSTEM, MADRIGAL , HİRİSTİYAN KÖLE ve
MAMÍ girerler.)

RÜSTEM

İşte bulundu terziler.

MADRIGAL

Sultanım, gereği gibi
biliyorum ben işimi
geri kalan faso fiso.

CATALINA SULTAN

İspanyol giysileri dik.

MADRIGAL

Çok iyi yaparım bunu.
Bir çelik çomak oyunu
onu da iyi bilirim.

CATALINA SULTAN

Çelik çokmak dediğin ne?

MADRIGAL

Sultanım, bu bir elbise
pergelle çizilir, hiçbir
kraliçe giymemiştir
böylesine güzelini.
Üç yüz arşın kumaş gider
altın ve gümüşle işli.

CATALINA SULTAN

Yıkılmadan, ezilmeden
kim gezebilir bununla?

MADRIGAL

Kuyruklu etek, senyora
böyle olur.

HİRİSTİYAN KÖLE

Yeter artık!

Bu yabancı bey ya alık
ya da işin alayında.
Dostum alay etmek fena,
bilmiyorsan öğren biraz
böyle büyük insanlarla,
asla alay etmek olmaz.
İspanya'da moda olan
ve size uyan bir giysi
yapacağım.

CATALINA SULTAN

Bu kuşkusuz
benim babam, eğer sesi
beni aldatmıyor ise.
Ölçümü al, iyi adam.

HIRİSTİYAN KÖLE

Yazgı, senin yaşamında
ölçü almış, onu bulsam!

CATALINA SULTAN

Artık kuşkum kalmadı, o.
Ne yapsam, şaşırdım kaldım.

HÜNKÂR

Ödül olarak özgürlük
ve bir servet vereceğim.
İspanyol giysileriyle
onu giydirin kuşatın,
görenler parmak ısırsın,
kendisi de hayran kalsın.
Doğunun incilerini
Hint'in pırlantalarını
avuç avuç vereceğim,
istediğiniz her şeyi
sevdiği mücevherlerle
görünmeli Catalina'm,
onları takarken, Tanrım,

onu nasip etsin bana.
O gözbebeğimdir benim,
kendi süsü ve de başka
süsleriyle tapacağım,
teslim edeceğim ona
ne kaldıysa bedenimden.

HIRİSTİYAN KÖLE

Güzel ziynet, hadi gelin
ölçünüzü almalıyım
iyi ölçülmeli ki, tam
gelsin kefeniniz için.

MADRIGAL

Belden başla! Böyle yapar
benim gibi usta terzi!

HÜNKÂR

Hıristiyan dostum, olmaz,
küstahlık oluyor, biraz.
Ölçüyü dışardan alın,
hiç dokunmayın eliniz.

HIRİSTİYAN KÖLE

Nerede görülmüş efendim
böyle iş yapan bir terzi?
Ölçü alınamazsa tam
kumaşı yanlış biçerim,
bunu bilmiyor musunuz?

HÜNKÂR

Orası öyledir ama,
özür dileye dileye
almak gerek hiç olmazsa.

HIRİSTİYAN KÖLE

Efendim, benim kolumdan
kuşkulanmanın yok yeri
babasının kolu gibi
kabul edebilir sultan.

CATALINA SULTAN

Sınırsızdır benim korkum,
buradakilerden bile
açıkçası korkuyorum.

HÜNKÂR

Haydi, işinizi yapın.

CATALINA SULTAN

Babacığım, terzicilik
oyununu bırak artık.

(CATALINA SULTAN ölçü alınırken “baba” der.)

HIRİSTİYAN KÖLE

Yakarıyordum Tanrıma
oyunla, hileyle olsun
tertemiz yetişip bir gün
atılasın kollarıma.

Yakarıyordum Tanrıma
alçaklıklar, iğrençlikler
senin ülkende değişsin
ve hükümdarıma layık
bir ululuğa erişsin.

Bu pahalı süsler püsler
bire leke olacaklar.

İspanya bayram edecek
ağlar, vinçler arkasından!*

CATALINA SULTAN

Yeter baba, dayanamam
bu serzenişlere, yeter;
yüreksizin biriyim ben
korkudan bayılıyorum!

(CATALINA SULTAN bayılır.)

HÜNKÂR

Ne oldu, bu kargaşa ne?

-
- * “Kısıtlanmış olanın bayram etmesinin aykırılığı”na dayalı bir tersinlemeyi çağırıyor da, anlam açık değil.

Ne kadar kötü bir durum.
Söyle yalancı, büyücü;
ona sen büyü mü yaptın,
yoksa onu öldürdün mü?
Söyle canavar! Ne yaptın?
Konuşsana bre şeytan.

HIRİSTİYAN KÖLE

Şimdi kendisine gelir,
çabucak açın göğsünü,
suyla yıkayın yüzünü,
göreceksiniz ayılır.

HÜNKÂR

Yaşamını kurtarın tez!*
Kazığa oturtun şunu**
Şu canavarı*** da hemen
çekin bunları önümden!

MADRIGAL

Benden önce ölmeli fil!

MAMÎ

Hadi, sallanmayın, gelin!

HIRİSTİYAN KÖLE

Hiç kuşku yok, babasıyım
onun, sultanın ve sağım.

MAMÎ

Yalancının mumu yanar
yatsı oluncaya kadar,
gelin, gelin yalancılar
İspanyollar, cüretkârlar.

MADRIGAL

Ey fillerin çiçeği, bak!
Bugün seni görmem yasak.

-
- * Catalina Sultan'ın
  - ** Madrigal'i
  - *** Hristiyan köleyi

(MAMÎ ile RÜSTEM sultanın babası HİRİSTİYAN
KÖLE'yi ve MADRIGAL'i zorla dışarı çıkarırlar.
Bayılan CATALINA SULTAN ile HÜNKÂR
kalırlar.)

HÜNKÂR

Sırtımda taşırım sizi
zavallı Atlantik göğü,
ne kara imiş yazınız
kendinize gelmezseniz.

(HÜNKÂR, CATALINA SULTAN'ı götürür.)

Üçüncü Bölüm

(RÜSTEM ve MAMÍ girerler.)

MAMÍ

Ağır işkenceden hemen
dönmeyecek olsalardı,
babasız kalırdı sultan,
fil de hocasız kalırdı.
Kendine gelince dedi:
“Ne oldu babam? Ne acı!
Nerede benim babacığım?”
Gözleri onu aradı.
Geç kalmış sorularının
yanıtını beklemeden
hükümdar beni yolladı;
sopadan ya da ateşten
kurtulmasını istedi
o her iki terzisinin de,
sanırım yaşlı olanı
elmasının babasıydı;
çabucak oraya koştum
tam zamanında yetiştim;
cellat, dağlanmış demirin
sivri ucunu sokarken.
O İspanyol hoca birden

özgür olduğunu gördü.
“Şükür Tanrım ve azizim”
dedi: Aklınca sanırım
yaşamı bağışlanmıştı
fili konuşturacağım
diye söz verdiği için.
Ben yaşlı babayı alıp
yüce sultana götürdüm;
yumuşacık kollarıyla
hemen boynuna atılıp
öptü onu binlerce kez.
Oracıkta babayla kız
birbirine anlattılar,
pek çok nedenler yüzünden
başlarına gelenleri.
Ve sonunda hünkâr beni
yolladı, Yahudilerin
yaptıkları gibi, ta ki
uzaklaşsın kayınpeder.
Buyurdu hizmet etsinler,
Hristiyan usulünce,
aşkından ve şevketinden
şanla şerefle söz etsin.

RÜSTEM

Ne akıl almaz bir şey bu!
Sev onu delicesine;
sonra bağla iradeni
gâvurun iradesine.
Dinlemek istemedi
kadı hazretlerini
kuşkulanarak ağır
sitemli sözlerinden.
İki gün sonra onun
ve de cariyelerin

Hıristiyan dansları
ve baleleri ile
eğlenmelerini istiyor sarayda.
Saraydaki düğünün,
bütün eskilerinden
daha neşeli ve şen
geçmesi için ben de
İspanyol müzisyenler,
cariyeler aradım.
Temiz üst baş giydirip
yetiştirebilecek miyim bakalım?

MAMÍ

Evet, ama köle gibi.

RÜSTEM

Eğer zaman bulursak
İspanya'da âdet olan
eğlenceleri canlandıracak
biçimde, üstlerinde
bayramlık giysiler ve tüllerle
özgür insanlar gibi
gelecek olurlarsa
daha iyi olurdu.

MAMÍ

Karışma sen bu işe
böyle bir şey olamaz.

RÜSTEM

Sultanın da üstünde
İspanyol giysisi var.

MAMÍ

Peki, ama kim yapar
bunu?

RÜSTEM

Cezayir'den gelen
bir Yahudi getirdi.

İki korsan gemisi,
ve gemiler dolusu
ganimet, o Yahudi
işte oradan almış
söylediğim giysiyi.

MAMÍ

Yakışık almayacak
bir sultanın yabancı
giysiler giyinmesi.

RÜSTEM

Türk giysisi olmasın da
ne olursa olsun diyor,
ister çul, isterse aba.
İspanyol olsun yeter ki
ve Hristiyan tarzında,
eskiden giydiği gibi.

MAMÍ

Bence örtse daha iyi
dulavratotu, palmiye yaprağı.

RÜSTEM

Mamí, gitmenin zamanı,
yapacak binbir işim var.

MAMÍ

Benim işim daha da çok;
Senyor Oviedo'nun hizmeti.

*(Çıkarlar. CATALINA SULTAN ile zenci giysili
BABA'sı girer. CATALINA SULTAN Hristiyanlar
gibi ve elden geldiğince tuhaf giyinmelidir.)*

BABA

Kızım, bildiğini yaptın.
Fazla bir şey söyleyemem.
Hatalarınla ne isen
yine o olup çıkmışsın.
İyiliğin için sözüm:

Böyle haksız, zalim kişi
koyu Hıristiyanlığımdan
hiç mi hiç hoşlanmayacak.
Hangi akla hizmet ettin,
kolun, ayakların açık.
Hangi bağlar ve zincirler
çekilmezdi senin için?
Kendi isteğinle seçtin
tantanalı ve görkemli
bu yaldızlı lüks yaşamı.

CATALINA SULTAN

Evet, acımın tanığı
imansızın arzusuna
sessizce rıza gösterdim,
beni yıkan kara yazgı
yok olmamı istemekte.
Baba, dönüyor lanete
senin hayır duaların.
Bin defa ölmek istedim
tutup onu sevmektense;
salt onu kızdırmak için
hakaretle küçümsedim
bin kez iltifatlarını;
ama tüm hakaretlerim,
aşağılamam, hor görmem
onun gözünde yalnızca
beni daha da yüceltti.
Kıskançlığı deli etti,
hor görmem hoşuna gitti,
cesaretime bayıldı
ben kaçmaya çalıştıkça.
Ve de korka korka geldim
söylemek için açıkça
ben bir sultan olmaktansa

Hıristiyanlık adımla
kalmayı istediğimi.

BABA

Mutsuz olduğunu söyle,
biliyorum, diyeceksin
büyük günah olduğunu
yavrucuğum, en azından.
Dön de şu haline bir bak,
bu mu sana yakışacak?
Çünkü kötülükle dolu
iyilik gibi gelse de.

CATALINA SULTAN

Öğüt ver bana öyleyse,
söyle saçma bile olsa;
kendimi mi öldüreyim
onlar bunu istemezken?
O yaşasın istemezsen
o zaman kendi elimle
kendimi öldürmekliğim
gerekir, ister istemez.

BABA

Umutsuzluk, günahların
en iğrenci, en çirkini,
onunla başka bir şeyi
hiç karşılaştıramazsın.
İntihar bir korkaklıktır,
hünkârın cömert eline
bir çeşit haraç koymaktır
bize baksa, büyütse de.
Bu büyük gerçek görülür
açık, kuşkusuz şurada:
İsa'yı sattı Yahuda,
ama en büyük günahı
kendini öldürmesidir.

CATALINA SULTAN

Şehit olmak istiyorum,
nazik, kırılğan bedenim
şimdi uyuyor da olsa
bu kahrolası görevde,
yol gösterir umuyorum
bu aciz günahkâr kula,
Tanrı'ya götüren ışık,
bu karanlık günlerimde
pırıl pırıl parlayacak,
ezikçe hüküm sürdüğüm
bu tutsaklıktan kurtarıp
pişman olduğumu görüp
sonsuz özgürlüğe doğru
alıp beni götürececek.

BABA

Sana vereceğim öğüt
bekle ve korkma demektir,
çünkü Tanrı'nın kudreti
her zaman her şeye kadir.
Sığınarak Tanrıma ben
bu kör karanlık dehlizden
kurtuluşa giden yolu
bulurum, bunu böyle bil,
öyle kuru lafla değil;
sonunda ölüm de olsa
yürekli ol, korkup kaçma.

CATALINA SULTAN

Yazgım kara, dileğimi
kabul etti ulu Tanrım,
mihnete göğüs gererken
hiçbir zaman düşünmedim,
borcumu ödememeyi;
sen de sevin babacığım.

Ve gidiyorum, bu akşam
yapılacak çok işim var.
Hünkâr göstermek istiyor
herkese güzelliğimi.
Siz de gelin isterseniz,
yine de siz bilirsiniz.

BABA

Burada kaybolan biri
nasıl orada olur ki?
Eğlenirken, dürüstlüğü
ve de saygınlığı koru,
bunu yap ki neşeli ol
kısacası sözün özü:
Göster soylu olduğunu
ve iyi yetiştiğini.

CATALINA SULTAN

Ben de öyle yapacağım,
nezaket göstermem ama.
Başka şey de bilmiyorum.

BABA

Tanrı yardım etsin sana!
Git mücevherim onunla;
güç beğen, gör iyi hizmet;
ben mutsuzu sen mutlu et...

*(Çıkarlar. MADRIGAL ile birlikte iki müzisyen
gelir; renkli yelek ve beyaz keten pantolon
giymişlerdir. MADRIGAL'in elinde davul,
müzisyenlerde ise gitar vardır.)*

BİRİNCİ MÜZİSYEN

Direğin dibinde başka biri var.
Sizin kötü halinizin farkında
birazcık da dalga geçmek istiyor.

MADRIGAL

Kederli İsa aşkına! Yalapşap

bir şeyler hazırlandı delmek için
midemi ve bağırsaklarımı hep.

İKİNCİ MÜZİSYEN

Sizleri kim koydu terzi yerine?

MADRIGAL

Kim üçümüzü de ozan, müzisyen
ve köçek yaptıysa, onun işidir.
Şeytandır bu, ona inanırım ben,
geriye kalanı hep solda sıfır.

BİRİNCİ MÜZİSYEN

Yüce sultan çabuk ayılmasaydı
sen ne halt ederdin, şarap fıçısı!

MADRIGAL

Tavşan gibi çevirirdi ateşte.
Bak sen şu zalime!

İKİNCİ MÜZİSYEN

Yavaş konuşun.
Hay Allah belanızı versin emi!
“Yerin kulağı var” demişler, susun,
ışitmediniz mi?

MADRIGAL

Yavaş konuşup
diyorum ki...

BİRİNCİ MÜZİSYEN

Ne diyorsun? Hiçbir şey.

MADRIGAL

Diyorum ki hünkâr, bütün hünkârlar
gibi pek coşkulu, korkarım ki biz,
dans ederken bir çelme atıverse
o anda hep birden yeri öperiz.

İKİNCİ MÜZİSYEN

Siz dans etmeyi biliyor musunuz?

MADRIGAL

Bir katır nasıl dans ederse öyle;

ama çok güzel bir romans bilirim,
söylemek isterim delicesine,
Catalina Sultan'ın sonsuza dek
başarılı olmasından söz eden.

BİRİNCİ MÜZİSYEN

Peki bunu nereden öğrendin sen?

MADRIGAL

Bizzat babasından, harfi harfine.

İKİNCİ MÜZİSYEN

Ne şarkı söyleyebiliriz başka?

MADRIGAL

Binlerce saraband, binlerce samba,
binlerce köçekçe, ilahi, folya.

BİRİNCİ MÜZİSYEN

Kim dans eder bunlarla?

MADRIGAL

Yüce sultan.

İKİNCİ MÜZİSYEN

Dans bilmesi tümüyle olanaksız,
dediklerine göre çok küçükken,
tutsak olmuş.

MADRIGAL

Bakın, bir tarlakuşu!

Yok anasının karnından oyuncu
olarak doğmayan İspanyol kızı.

BİRİNCİ MÜZİSYEN

Karşı çıkmıyorum, bu sözün doğru.
Ama kuşkuluyum, oynar mı sultan?
Özveride bulunmaz onurundan.

İKİNCİ MÜZİSYEN

Saraylarda kraliçeler oynar.

MADRIGAL

Doğru, namus namus diye kadınlar
binbir türlü kepezelik ederler.

BİRİNCİ MÜZİSYEN

Bizlere bir yer verselerdi eğer
bir araya gelip anlaşmak için
belki neşeli bir dans tasarlardık
İspanya'da gördüğüm komedilerin
şarkılarından bir şeyler uyarlardık;
Allah bilir ya, Alonso Martinez
ilk yaratıcısıydı o dansların
herkesi sürükleyen, neşe veren;
açlar, hırsızlar ve dayak yiyenler
anlatılan o kısa piyeslerden
daha sürükleyiciydi.

İKİNCİ MÜZİSYEN

Hakkın var.

MADRIGAL

Bu kez bizi kazığa oturturlar;
balıklara, kuşlara yem oluruz.

BİRİNCİ MÜZİSYEN

Madrigal, bu korkaklıktır düpedüz
her zaman yalan söylersin bilirim.

(RÜSTEM girer.)

RÜSTEM

Dostlarım burada mısınız hepiniz?

MADRIGAL

Gördüğünüz gibi bir aradayız
çalgılarımızla, ama korkarız
yakında kötü bir şeyler olacak.

RÜSTEM

Yıkanın, tertemiz giyinin çabuk,
korkmayın, gelin, sizleri bekliyor
ulu hünkâr.

MADRIGAL

Yemin ederim ki ben
gidiyorum. Tanrı güç versin bana!

İKİNCİ MÜZİSYEN

Bizi de boş yere korkutuyorsun
Tanrı yürekliyi korur, korkma.

*(Çıkarlar. MAMÍ girer, üç uşakla bir kerevet
yerleştirirler; bir Türk halısı sererler, kadifeden,
renkli beş altı yastık koyarlar.)*

MAMÍ

Çek biraz bu yana Musa, biraz çek
yastıkları düzgün koy Arnavut sen,
sen de Bayram şuralara serp çiçek
ulu hünkâr üzerlerine bassın,
buhuru yak, hah şimdi tamam!

*(Uşaklar itiraz etmeden söylenenleri yaparlar ve
kerevet yerleştirildikten sonra HÜNKÂR,
RÜSTEM, iki müzisyen ve MADRIGAL girer.)*

HÜNKÂR

Sizler de ispanyol musunuz?

MADRIGAL

Evet.

HÜNKÂR

Aragonlu mu, Endülüslü müsünüz?

MADRIGAL

Kastilyalıyız.

HÜNKÂR

Asker mi, sivil mi?

MADRIGAL

Siviliz.

HÜNKÂR

Peki ne iş yaparsınız?

MADRIGAL

Ben tellalım.

HÜNKÂR

Ya bunun mesleği ne?

MADRIGAL

Gitaristtir, demem o ki, bu bence
annesinden seksen kez kötü çalar.

HÜNKÂR

Ötekinin marifeti ne?

MADRIGAL

Pek çok:
Torba diker ve de eldiven biçer.

HÜNKÂR

Kuşkusuz bu meslekler saygıdeğer!

MADRIGAL

İsterdiniz ki birimiz demirci
birimiz de balta ustası olsun
birimiz de en azından fişekçi,
hiç olmazsa topçu ustası olsun.

HÜNKÂR

Buyruğum altındaki tüm kullarım
size değer verecek ve sayacak.

MADRIGAL

Özgürlüğe kavuşma umudumuz
demek ki boş.

HÜNKÂR

Öyle istemiş Tanrım,
kimi köle kimi özgür olacak.
Tanrı buyruğuna karşı gelinmez.
Bakın bir, geliyor mu Catalina?

RÜSTEM

Geliyor, süs bitkisi konan yerde
yükseliyor karanfil ya da zambak.

*(CATALINA SULTAN olabildiğince şık Hristiyan
giysileri içinde girer, boynunda abanozdan küçük bir
haç vardır. Onunla birlikte gerçekte "CLARA" ve
"LAMBERTO" olan ZAHİDE ile ZELİNDA ve
kereveti yapan üç uşak da içeriye girer.)*

HÜNKÂR

Hoş geldin insan Tanrıça,
gerçek hiç yadsınamaz
daha güzelsin göklerden.
Yüreğimin ortasında
coş, taş, yaşa ve de dinlen
serin nisan sabahından
bence daha tazesin sen.
Sabahın ilk ışığında
ışıldayıp parıldarken
senden onur duyar dünya.
Değiştirme elbiseni
bütün kölelerim seni
görerek mutlu olsunlar.

CATALINA SULTAN

Böyle ölçüsüz övgüler
bir hakaret olur bana,
ve aşırı pohpohlama
asla söylemez doğruyu.
Ruh her an bunu duyumsar:
Överken söylenir yalan.

MADRIGAL

Bir yalancıya bir şamar.

İKİNCİ MÜZİSYEN

Madrigal, dostum, bir düşün
neredeyiz; kendi dilinle
ölüme yollama bizi.

HÜNKÂR

Sende bulunan değerler
göklere yükseltir seni,
gel senyora, buyur, otur,
ruhumun bir dileği var,
öfkenin tatlı amacı,
tüm gözlere göstermektir
senin mutlu olduğunu.

(HÜNKÂR'la CATALINA SULTAN *minderlere otururlar, RÜSTEM, MAMÍ ve iki müzisyen ayakta dururlar.*)

MAMÍ

Kapıda bekliyor kadı.

HÜNKÂR

Mamí, girsin, aç kapıyı,
ona engel olmak olmaz.
Canımı sıkıyor ama
üstelik hem de burada.
Gelecek sitem edecek,
kavga çıkaracak, buyruk
verirken fazla kibirli
söz dinlerken fazla sade
olduğumu söyleyerek
abartacak gelip bana.
Tüm sitemleri boşuna
çünkü yiğitliklerini
övdüğüm aşk, tutsak eder
efendi eylemez beni.

(KADI girer.)

KADI

Bu gördüğüm ne? Vay bana!
Tanrım, razı mısın buna?

HÜNKÂR

Ulu kadı'nın aşkına
n'olur kınamayın beni,
oturun yanı başıma!
Kınama denen şeyin de
bir yeri var, zamanı var
her zaman her yerde olmaz.

KADI

Susturuyor beni aklım
istediğin gibi sessiz
susuyor, oturuyorum.

HÜNKÂR

Tamam, istediğim gibi
memnun ederseniz beni
buna minnettar kalırım.
Hakkınız neyse veririm.

MADRIGAL

Asla öğrenilemeyen
dansın sırası gelmeden
bir romans dinleyin senyor.

BİRİNCİ MÜZİSYEN

Dua edin de bu çılgın
bizi ateşe atmasın.

MADRIGAL

Bil ki senin yaşamının
ve utkunun öyküsü bu;
bir ben varım bunu bilen
ezbere bildiğim için
çarçabuk söylerim size.
“On kürekli bir gemiye
bindi kışın Malaga’dan
gitmek için ta Oran’a.
Oviedo’lardan falan
soyluydu, zengin değildi,
kahrolası çağımızda
yoksulluk soyluluk aynı,
karısı ve güzel kızı
onunla çıktılar yola.
Deniz korkusuzdu, kıştı
korsanlar limanlardaydı,
pupa yelken giderlerken
Tanrı’nın gazabı gibi
bir felakete çattılar
ve gitti özgürlükleri.
Morato Arraez denen

gece yatmaz, uyku tutmaz
ve uyutmayan bizleri
yetiştı küçük gemiye
Tetuan'da gelip bindi,
tutup sattı, küçük kızı
zengin, ünlü bir Arap'a,
Solak Ali derler ona.
Annesi öldü kederden
babasını Cezayir'e
götürdüler ve yıllarca
küreğe el süremedi.
Dört yıl geçince aradan
ve Tetuan'a dönünce
Morato denilen adam
gördü küçük kızı yine
güneşten daha güzeldi.
Sahibinden satın aldı
verdiğinin dört katını
ödeyip Solak Ali'ye.
O, Morato'ya dedi ki:
'Sattığıma çok memnunum
yapamadım onu Arap
hediye verip, yalvarıp.
On yaşında ya var ya yok.
Fakat bu ondaki inat
kocaman adamlarda yok.
Ulusunun övüncü o,
gözü pek aynı zamanda;
ne denli yalnız kalsa da
basit bir kadın olsa da.'
Korsan bu alışverişten
pek çok memnun, döndü kızla
sonra geldi İstanbul'a
yıl altı yüzdü sanırım,

sundu onu hükümdara
–bir delikanlıydı daha–
ve haremağalarına
teslim etti emaneti.
Süreyya’ya değiştirmek
istediler o güzelim
Catalina adını da,
fakat bırakmadı asla
ne onu, ne Oviedo’yu.
Nice olaylardan sonra
gördü onu ulu hünkâr
ve güneşe bakar gibi
kaldı soluksuz ve hayran.
Sundu babasından kalan
uçsuz bucaksız ülkenin
simgesi deyip kalbini.”

HÜNKÂR

Ne büyük gerçek var bunda!

MADRIGAL

“Razı Hıristiyanlığa...”

KADI

Bu ne biçim rıza böyle?

HÜNKÂR

Sus dostum rahatsız etme
güzel şey şu an duyduğum.

MADRIGAL

“... Babası nasıl bulamadı
burada bunu anlatamam:
Hayli uzayacak öykü,
kısaltırsak bu öyküyü;
aramak için gelmesi
yeter, sözü dolaştırma,
uzun öykülerin şimdi
ne sırasındır, ne yeri.

Bugün Catalina Sultan
yaşıyor ve hükmediyor,
görüyoruz, Osmanlı'nın
arşanını sert boynundan
tutuyor, baş eğdiriyor,
tutsak ediyor, binlerce
lütuflarda bulunuyor
bütün Hıristiyanlara.

Bu bence bir başarıdır.”

İKİNCİ MÜZİSYEN

Hey gidi zıpçıkta ozan!
Delo'nun kızıl senyoru,
Aganipe sularından
versin sana bir tas suyu.

BİRİNCİ MÜZİSYEN

Esin perileri tatsın
jambonunu ve yılanmış
şaraplarını Rute'nin,
krallığımızın kentinin.

MADRIGAL

Bana yeter bir San Martin.

KADI

Bu Hıristiyan bir şeytan
iyi tanıyorum onu
çok biliyor Muhammed'den.

HÜNKÂR

Ona lütufta bulunsam.

MADRIGAL

Senyora, âdetimiz bu
gelip dans etmelisin sen
birinci ve sonuncuyu.

CATALINA SULTAN

Ulu hakanın arzusu
bu doğrultuda değildir;

küçük yaşta özgürlüğü
yitirdiğim için bilmem
ilgi çekici dansları.

MADRIGAL

Ben gösteririm size.

CATALINA SULTAN

Uygun bir anda başlayın.

*(CATALINA SULTAN dans etmek için kalkar ve bu
dansı iyi de becerir. MÜZİSYENLER şarkı
söylerler.)*

MÜZİSYENLER

Size İspanyol güzeli
ruhum köle olsun size.
Kendim için bakmıyordum
bakarken gözlerinize;
aşırıya kaçtım, gurur
duyun ve eğlenin diye.
Size köle olmak güzel
hükmetmekten bin ülkeye;
sizin için daha açık
söyledim ya, istemem ki
tutup beni kınasınlar
duymayım öğütlerini;
ve beni ilkeleriyle
yöneten İsa'ya karşın
bütün Hıristiyanlardan
nefret ettim siz dışında.
Ey gözlerimin kızları,
her şeyi sizinle gördüm,
hiç kuşku yok biliyorum,
ben sizin için yaşarım,
ve sizin için ölürüm.

*(Dans durur. CATALINA SULTAN tatlı söyleşileri
dinler, aklı uzaklardadır.)*

Amacımız yasalara
tam uymak olduğu için
size hiçbir tat vermiyor
söyledikleri kralın.
Düşünüp duruyorsunuz
çoğunda zamanınızın,
huzurunuzu bozmadan
akıl almaz saçma bir aşk.
Öyle ince, tatlı ve şen,
hünkârın iradesini
tutsak ediyor, alıyor
büsbütün onun elinden.
Soğuk davranıp yakıyor
gücü şaşırtıyor, bakın
gölgesi hayran bırakıyor
açık görmesine karşın.

(CATALINA SULTAN'ın akli hâlâ uzaklardadır.)

HÜNKÂR

Hiç ötesi yok, benimsin
her adımında ruhumu
alıp gidiyorsun hemen.
Güzellik ve delişmenlik,
şuhluk seni taçlandırırsın.
Canım benim, rahat ol sen
yorulursan, uzan, dinlen;
bu en büyük mutlu günde
cömert ellerim özgürlük
dağıtıyor, bak herkese.

(Bunları söylerken köleler, ZAHİDE ve ZELİNDÂ,
üç uşak ve CATALINA SULTAN, hepsi
HÜNKÂR'ın önünde diz çökerler.)

CATALINA SULTAN

Ayaklarınızı bin kez
öpeyim desem yine az!

ZELİNDÂ

Bence bu en mutlu olay!

HÜNKÂR

Catalina, iyisin ya?

CATALINA SULTAN

Hayır senyor, duygularım
altüst oldu, bize karşı
böyle nazik olmanızdan
öylesine mutlu oldum.

HÜNKÂR

Kalk senyoram, yapma böyle,
yapacağım bu iyilik
bilmek istiyorsan eğer
sana değil kölelere,
sana bu iş nasıl olur?
Sen ruhumun sultanısın.
Allah'a taptığı gibi
sana da tapan ruhumun.

ZELİNDÂ

Bütün umutlarım bitti!
Geldi çattı son saatim
Ah Clara, korkularım
aşkınız bitiyor diyor
ve bu da yeni bir aşkın
doğduğunu gösteriyor.
Ulu hakanın, korkarım
çok büyük bir cömertlikle
söz verdiği o özgürlük
bize değin gelir sandım;
boşa çıktı umutlarım.

ZAHİDE

Sus, dikkat et vermeyesin
kuşkunun belirtisini,
bana sonra anlatırsın.

KADI

Bahşettiğin lütuflardan
bu üçünün payı yok mu?

HÜNKÂR

İkisi, evet, ama bu
fillerime güzel Türkçe
öğretecek, hiç olur mu?

MADRIGAL

Ah, zavallı anacığım!
Döndük geldik aynı yere!

HÜNKÂR

Günü saati gelende
kavuşursun özgürlüğe.

MADRIGAL

O saat hiç gelmeyecek.
Yumuşayacak Andrea.
Düşerim tozlu yollara,
ve kirişi kırarım ben
yalınayak.

KADI

Catalina
öyle güzel ki, yazgısı
mutlu olsa, diyecek yok
bu şenlikler sırasında.
Oğlum, çocuk yapmaya bak
ek bir tarladan daha çok.

HÜNKÂR

Catalina ne güzel kız.

KADI

İstekleri de sayısız.

HÜNKÂR

Sayısız mı? Onun bir tek
bekleyip istediği var.

KADI

Onu zaman gösterecek.

HÜNKÂR

Her konuda, fetvaların
uygulamaya girecek.
Bunu sen de dinle Mamí.

MADRIGAL

Kadı efendi, dinleyin,
sizin için çok önemli.

KADI

Evet, sizi dinliyorum.

MADRIGAL

Konuşuyorum, diyorum:
Beni görmeye bir gelin,
otuz akça da getirin,
bir Hintli var, satmak için;
hoş bir papağan getirmiş
gelin hemen onu alın.
Papağanın benzeri yok.
Batı Hindistan'dan gelmiş
tüm dünya cahillerine,
bilgiç, yoksul ve zengine
yeterince ders verecek.
Bak sana ne diyeceğim,
bilirsin ki ben bilirim
eski tanrısal bilimi.

KADI

Onlara vereceklerimi
gel eksiksiz evimde gör.

HÜNKÂR

Mamí, neler olacak bak,
benim hemen dönmem gerek.
Gazabımın çıkmakları,
kör feleğin anasının
kutsal, özgün suretleri,
gelin, siz de yararlanın

ikinize bahşettiğim
o güzelim özgürlükten.

İKİNCİ MÜZİSYEN

Ulu Tanrı sana versin
mutluluk dolu yüzyıllar!

MADRIGAL

Arkadaşım, nerede buldun
yaptığım iyiliklerin
kaybolan bir sayfasını?
Bana yaşam verdin ama
özgürlüğümü de çaldın.
Bundan şunu anlıyorum;
sizin izniniz olmadan
kimse iyilik ummasın
ve kötülük beklemesin,
zulüm yoksa öleceğe
gelir ebedi işkence.

(MAMÎ ve RÜSTEM kalır, ötekiler gider.)

MAMÎ

Ne düşünüyorsun, beni
Ulu hünkâr seviyor mu?

RÜSTEM

Ben de bilmiyorum bunu.
Ama isterdim bilmeyi.

MAMÎ

Bu konuda çok değişik
fantazileri olmalı.
Ateşini canlandırmak
ve eskiden zevk aldığı
tatlı oyuna döndürmek
isterdim doğrusu onu;
kadınlarını görmeyi
isterdim, hem de şu anda.
Kurnaz, bilgin yaşlı, saygın

kadı ne demişti ona,
öğütlerine kulak ver:
“Bir çocuk oluncaya dek
bu toprağa, şu toprağa,
tohumları rahatça ek,
birisi olmazsa biri
er geç bereketlenecek.”

RÜSTEM

Dayanarak bu gerçeğe
Murat pek az hata eder
bir varisi olsun diye.
Sultana hakaret etmez
hakarete boyun eğer.

MADRIGAL

Düşünüyorum, ne iyi
burada cariye pek çok
bir tane Hristiyan yok.
Buraya gelen de kim ki?

RÜSTEM

İki kişi.

MAMÍ

İkisi de
caka yapmaya çıkmışlar.

RÜSTEM

Ama pek de yakışıyor
öyle güzel ki haspalar.

(ZAHİDE ve ZELİNDÂ adlarını almış olan
“CLARA” ile “LAMBERTO” girerler.)

ZELİNDÂ

Yaptığım kavgaların
hesabını veremem,
hele burada iken
şu Mamí ile Rüstem.

ZAHİDE

Sus, dostum sus, işte onlar.

MAMÍ

Tanrı'ya yalvarırsınız,
işleriniz iyi gitsin,
ve de hakan baksın size,
hepinizi memnun etsin.

ZELİNDİ

Ama nasıl? Ulu hakan
eskisine mi dönüyor?

RÜSTEM

Çalım satıyor olmalı
şimdi cariyelerine.

ZAHİDE

Böyle bir şey nasıl olur?
Nasıl belleğinden çıktı
taptığı eşsiz güzellik.
Onunki aşk değil, şehvet.

RÜSTEM

Varis verecek birini arıyor.
Kim olursa olsun, işte bu yüzden
aşklarında asla sebat etmiyor.

MAMÍ

Zelinda'yı görsün diye ne yapsam?
Onda doğurgan bir kadın hali var.
Uygun mu, ilke olarak?

ZELİNDİ

Hiç sanmam!
Zahide'yle Zelinda liste dışı.

MAMÍ

Mademki siz onu seviyorsunuz
öyle olsun, bakalım hayırlısı.

RÜSTEM

Bak Zelinda, bir dön yüzünü ona
iki gözündeki canlı ve parlak
ışığın aksini göster hakana;

belki seni seçer, mutlu olursun
istediği zürriyeti ver ona.
Hesap kitap hepsi biter burada;
bu uzun listeye herkesten önce
sen geçmeye çalış.

ZAHİDE

Baş eğiyorum.

ZELİNDİ

Bize sorduğun için teşekkür ediyorum.
(MAMÍ ile RÜSTEM çıkar.)

İşte şimdi gelip çattı
beklenen uğursuz saat,
ne yapacağız senyora
bize gelmeden o namert!
Ben erkeğim sen hamile.
Eğer Murat bir görürse
senin bu güzel yüzünü
seni seçer hiç kuşku yok,
ve böylesi açık açık
şimdi geliyorum diyen
felaketi önleyecek
bir çare yok elimizde.
Ben kadersizin biriyim,
kadersizliğim yüzünden
görürsün beni seçecek.

ZAHİDE

Bu geçitte görülürsen
bu benim ölümüm demek.

ZELİNDİ

En iyisi yüzümüzü
iyice çirkinleştiresek?

ZAHİDE

Bu bizi kötü olana
hak vermeye zorlamaktır,

faydasızdır da ayrıca
 nasıl olsa ceza verir.

ZELİDA

Bak, nasıl aceleciler
 bizim dönme Mamí ile
 kötü Hristiyan Rüstem.
 Buraya geliyor bile,
 işte şurada cariyeler;
 şöylece bir sayıversen
 eminim çok iki yüzden.

ZAHİDE

Sanırım, hepsi istiyor
 bizden epey farklı şeyler.
 Sen say kaç tane geçecek.
 Bir izin verse de hakan,
 keşke tümü geçse birden!
 Yarıdan çoğu geçiyor...

ZELİDA

Yüreğime taş gibi bir
 korku çöküyor, Clara,
 dua et Tanrı'ya, gelsin
 ve ayak bassın toprağa.

ZAHİDE

Belki seçecektir hünkâr
 önce geleni buraya.

ZELİDA

Gelince, gözü kör olsa!
 (HÜNKÂR, MAMÍ ve RÜSTEM girerler.)

HÜNKÂR

Gördüklerimden hiçbiri
 benim hoşuma gitmedi,
 Mamí, başka da gösterme.

MAMÍ

Bu ikisinden birisi
 tatmin edecektir sizi.

RÜSTEM

Kaldırın, utangaçlığın
burada yeri yok, kaldırın
ikiniz de başınızı.

HÜNKÂR

Catalina, senden başka
kandıracak yoktur beni!
Mademki kadı istiyor,
işime de geliyor ya,
şunu bana getir Mamí.

*(HÜNKÂR, ZELİNDA'ya bir mendil atar ve çıkar
gider.)*

RÜSTEM

Ağıtla mı kutluyorsun
sen onun mutluluğunu?

ZAHİDE

Evet, çünkü ben isterdim
böylesi bir mutluluğu.

MAMÍ

Zelinda, hadi gidelim.

RÜSTEM

Üzgün, tek başına kaldın.

ZAHİDE

Kıskandım, bir kadını ben.

*(RÜSTEM'le MAMÍ giderler –ve aslında
“LAMBERTO” olan– ZELİNDA'yı birlikte
götürürler.)*

Ah benim biricik aşkım!
Sen nereye gidiyorsun?
Seni alıp götüren kim,
gerçek bir sevgili yapan
bu çok tuhaf denemeye?
Hüzün dolu bu ayrılık
gösteriyor açık açık

senin başına gelenler
benim hatam yüzündendir.
Sen erkeksen, Lamberto'ysan
seni çepeçevre saran
bu karmakarışıklıktan
ne yolla sıyrılacaksın,
kadın diye istenirken?
Ah, bütün kabahat bende
ve birlikteliğimizde
hiçbir umut görmüyorum,
ne özür yeter, ne yorum!

(CATALINA SULTAN girer.)

CATALINA SULTAN

Zahide, ne oldu sana?

ZAHİDE

Bana mı n'oldu senyora?
Benimle birlikte olan
arkadaşım Zelinda'yı
hükümdara götürdüler,
ruhumu kasıp kavuran
acıyı dindirmek pek zor.

CATALINA SULTAN

Tedirginliğin bundan mı?

Düzelmeyecek mi yazgın?

ZAHİDE

Mezara götürüyorlar,
o bir erkek ve çok mutsuz.
Biz sevdik birbirimizi
çocukluğumuzdan beri,
Transilvanyalıyız biz
yurdumuz, mahallemiz bir.
Şanssızlık, ben köle oldum
anlatması uzun sürer,
zaman harcamamak gerek

çare aramak yerine;
yeni öğrendi kuşku yok
bir cariye olduğumu,
umutlarımın mezarı
saraya götürüldüğümü.
Onun yazgısı da aynı:
Öz canından bezdirdiler,
kafasını kızdırdılar.
Gizli bir görüşme yapıp
köleliğe razı oldu.
Kadın giysileri giydi,
öylesine güzeldi ki
Hünkâr onu satın aldı
kim olduğunu bilmeden.
İşte bu tuhaf niyetle
Lamberto yola koyuldu.
Zavallının adıdır bu,
ona canımı veririm,
her acıya katlanırım.
Sen beni sevdin, seni ben,
seviştik, bu sevişmeden
sonunda hamile kaldım
hamileyken öleceğim.
Bir bak güzel Catalina,
biliyorum ki bu adı
işitmek gider hoşuna.
Söyle şimdi ne yapmalı
bu büyük acıya karşı?
O zavallı delikanlı,
sandığımdan daha da çok
korku nedir bilmez açık,
hünkârın elinde şimdi.
Sanki duyuyor gibiyim
Mami'nin dediklerini:

“Zahide, ortaya çıktı
artık aşkının foyası.
Hazır ol ölüme hain
hem suyun ısındı senin
hem kuruldu darağacı
Lamberto’yu asmak için!”

CATALINA SULTAN

Güzel Zahide, çabuk ol,
gel benimle, umarım, sen
Tanrı’nın merhametiyle
bu darboğazı aşarsın.

*(Çıkarlar. Kımından çıkmış kılıcı elinde, boynundan
yakaladığı LAMBERTO’yu sürükleyerek HÜNKÂR
girer. KADI ile MAMÎ de girerler.)*

HÜNKÂR

Böylesine bir alçaklık
beni bir cellat edecek!

LAMBERTO

Bu ivediliğin bana
huzur veriyor, böylece
haşmetin artıyor: İzin
ver de konuşayım, sonra
vereceğin ölümü seç.

HÜNKÂR

Bu yalanlarından vazgeç,
durduramazsın kanını.

KADI

Dinlemek gerek sanığı
dinleyiver onu Murat.

HÜNKÂR

Seni dinliyorum, söyle.

MAMÎ

Bağışlayın, verin ruhsat.

LAMBERTO

Küçük bir kızken, bir bilge

işittim, şöyle demişti:
Bir erkek bir kadından çok
üstündür ve mükemmeldir;
düşledim o günden beri
erkek olmayı, öyle bir
istedim Ulu Tanrı'dan.
Hristiyanlık reddetti
İslam geri çevirmedi
ve yalvardım Muhammed'e
bir kayayı yumuşatacak
gözyaşlarıyla, inatla
ve arzudan inleyerek
yemin edip söz vererek
dua edip ta yürekten
ve saraydan buraya dek
sessiz sessiz, ama sonsuz
etkili dille yakardım
merhamet eylesin diye.
Dayanamadı yakarmama
yardıma koştu peygamber
ve çevirdi birdenbire
genç kızdı delikanlıya;
eğer böyle mucizeler
zahmet etmeye değerse
benden yanadır peygamber
suçsuzluğumdan yanadır.

HÜNKÂR

Böyle şey olur mu kadı?

KADI

Her şeyde var bir mucize.

HÜNKÂR

Ne gördüm ne de işittim.

KADI

Ne zaman istersen benden

nasıl olur, öğrenirsin,
nedenini derdim sana,
eğer gelmeseydi sultan;
şimdi, geliyor buraya.

HÜNKÂR

Sanırım, bir hayli barut.

LAMBERTO

Umutsuzluğuma umut!

(CATALINA SULTAN ile ZAHİDE girerler.)

CATALINA SULTAN

Ne denli kolay, ne hızlı
nasıl da ortaya koydun
saman alevi aşkını!
Ne çabuk sürüklüyor zevk
aşk olurken darmadağın!
Eğer pişmanlık duydunsa
beni bu naçiz köşemden
o şahane yücelere
çıkarmaya birdenbire
bırak beni, unut gitsin.
Evet, üzgünüm, kuşkum var,
bu ikisi sevincime
birer engel olacaklar;
çok korktum görmüş olmaktan
bu durumu hem de bugün.
Tehlikenin ortasında
şükür ki açıldı gözüm.
İzin vermem artmasına
yaptığın küçük yanlışın;
o kadar alık değilim.
Senyor, onları saraydan,
yakandan silkele hemen
ki layıktır benim aşkım,
bu mutluluğu ver bana,

korkumu kaldır ortadan.
Bir daha böyle konuda
hata yapmayacağına
inanıp güveniyorum;
buna bağlı mutluluğum.

HÜNKÂR

Herkesi göndermektense
seni kıskanç görmek evla,
aşkın, bilindiği üzre
kıskanç oğulları varsa,
sözü uzatmak gerekmez,
aşkla çoğalır hep arzu,
kıvanç, sevinç ve de utku.

CATALINA SULTAN

Olsun diye varislerin
yetkilerini bunların
kısarsan, diyebilirim:
Ben sana verebilirim;
ilk çocukların olacak.
Ufak tefek hastalıktan
üç eksikliğim var ancak,
kadınlara özgü olan.

HÜNKÂR

Ey aklın ve güzelliğin
saklı olduğu hazine!
Söz veriyorum, verdiğin
bu hoş haber üzerine
sağlam söz, Müslüman sözü,
soylu, namuslu olarak,
hürmet edeceğim sana
sen de hürmet ettin bana;
karşındaki kıskançlara
fırsat vermediyse felek
haklıdır yerden göğe dek,

Zelinda'yı erkek yaptı
işte gördüğümüz gibi.
Öyle diyor ve de gerçek
mucize bu, mutluluk bu
temiz kalbinin simgesi.

CATALINA SULTAN

Kuşkusuz dostluğumuzu
pekiştiren bir durum bu.
Bir mucizeyle Zahide
evleniyor Zelinda'yla;
gözyaşları döküp, sana
yalvarıyorum, onları
kov evinden hemen sonra;
görmek istemem bir daha
bir yerlerinde evinin.

ZAHİDE

Beni zora koşuyorsun,
almak istemez ki beni.

CATALINA SULTAN

Belki bana teşekkürle
gelirsiniz bunun için.
Bana bir lütufta bulun
görünmesinler gözüme.

HÜNKÂR

Senyora, siz yapın bunu.

RÜSTEM

Hiç dünya dünya olalı
görmedi böyle bir şeyi.

HÜNKÂR

Hazırlanın senyora siz
ikisi sizin köleniz.

CATALINA SULTAN

Chio paşası Zelinda,
Zelindo mu desem yoksa?

HÜNKÂR

Benim hükmümse bu hüküm
ne de çabuk veriyorsun.
Rodos paşası yapayım,
ödüllendireyim onun
benzersiz liyakatini.

LAMBERTO

Dünya olsun sana tabi,
merhametli yüreğinin
bedelini Tanrı versin,
ey diken içindeki gül,
sen güllere onur verdin!

HÜNKÂR

Basıp geçiyorsun beni,
bırakmıyorsun yapayım
şanıma yaraşan işler;
doğumların hakkındaki
o apaçık kehaneti
söyledin ya, istiyorum
sevinçle, kadı efendi
geceleri gündüz yapsın;
sonsuz ışıklar süzülsün
saray pencerelerinden;
çeşit çeşit buluşlarla
hazırlansın tüm kullarım
büyük şenlikler yapmaya;
yinelensin Romalıların,
dinsizlerin, dindarların
o şahane oyunları,
ve hatta Yunanlıların,
varsa da, başka hanların.

KADI

Ne istersen o olacak,
kapıldığın umutlarla

ve soylu geleneğinle
göreceksin ki şu dilber
senden hamile kalacak.

CATALINA SULTAN

Sizler de koyulun yola,
bunu böyle istiyorum
gözüme hiç görünmeyin,
yeniden bir saçmalığa
neden olmamanız için.

LAMBERTO

Verirken bana patenti
senyoram, göreceksin ki
yitireceksin neşeni,
ve zekânla inceliğin
sürecek şimdiki gibi.

ZAHİDE

Ben de güzel Catalina,
şu bu azizeyi değil,
sizi örnek alacağım.

HÜNKÂR

Bu haklı övgüler, sizin
temiz yüreğiniz için.
Gel, gözüm Hristiyanım
vermek isterim yeniden
ruhumdan kalan şeyleri.

CATALINA SULTAN

Ve işte böylelikle ben
bastırıyorum öfkemi;
çünkü barışan âşıklar
sevinir, tatmin ederler
her şeyden önce, öfkenin
yıktağı duygularını.

(*Hepsi çıkar. MADRIGAL'le ANDREA girerler.*)

MADRIGAL

Görüyorsun Andrea buradalar, çok mutlu

olacağım sen beni buradan kurtarırsan.
Ne diye beklemeli şu upuzun on yılı,
fil öğretmenliğiyle gelip geçecek olan;
daha çok değerlidir kaçıp gitmek, inan ki
alıkların duasından.

ANDREA

Bu apaçık değil mi?

MADRIGAL

Tam tamına değeri otuz altındır çil çil
bir Hint papağanının, bu dünyada bir tane,
hiç eksiği yok konuşma dışında.

ANDREA

Dilsizse,
çok güzel övün onu.

MADRIGAL

Bu kadı pek de cahil!...

ANDREA

Ne dedin kadı için?

MADRIGAL

Anlatacağım yolda
sana harika şeyler. Gel bak, sepet örerken
Madrid'de soracaklar: "Olacak iş midir bu?
Söyleyin tutsak senyor, n'olur Allah aşkına,
şimdi şu Türkiye'nin hâkimi Catalina
Hıristiyanken hem de sultan olmuş doğru mu?
Her nimet önündeymiş ve onun soyadı da
Oviedo imiş." Bu işe bayılacağım.
Neler anlatacağım neler, şimdi aklımda,
geçtim ben yarı yolu, dünyayı dolaşarak
bazen bir ozan, bazen bir komedyen olarak.
Hiçbir şey eklemekten bu kızın öyküsünü
yazmak için uğraştım, onu canlandırarak
hem burada hem orada. Hangisi daha ilginç?
Bir şövalyeyi görmek, ağzını açmış yarı

sinekleri yutuyor ve hatta arıları.
Ona mı bakacaklar yoksa yalnız bana mı?
Ama belki hepsine, insanı tiksindiren,
bıktıran adlar takıp öcümü alacağım.
Elveda ey İstanbul! Elveda ey ünlü kent!
Elveda Pera, Permas! Ey iskele elveda!
Elveda ey Çıfıt Çarşısı, ey Gedikpaşa!
Ey güzelim Gureba bahçeleri elveda!
Şimdi büyük bir cami olarak görev yapan
elveda büyük mabet, elveda Ayasofya!
Tersaneler elveda! Lanetler olsun size
indirebilirsiniz çünkü her gün denize
seyir için gerekli hiçbir eksik olmadan
omurgadan direğe tastamam bir kadirga.

ANDREA

Hadi tam zamanıdır, Madrigal.

MADRIGAL

Biliyorum,
vedalaşmam gereken üç yüz şey var yalnızca.

ANDREA

Gidelim, çıldırtacak bunca uzun elveda.
(*Giderler. Oyunun başındaki dönme SALİH ile
ROBERTO girer.*)

SALİH

Haremağası dostum Rüstem'in dediğine
göre, hiç kuşku yok ki odur.

ROBERTO

Eminim buna;
bir mucize sonucu erkeğe dönüverme
Lamberto'nun dolabı, ne kadar eğlenceli.

SALİH

Hadi büyük saraya gidelim, çıkar belki,
söylendiğine göre, hakanın Rodos beyi
yaptığı kişi şimdi, tüm maiyeti ile.

ROBERTO

Gözlerim kapanmadan ilk gören ben olursam,
Tanrı kahretse bile, ölsem bile yemem gam!

SALİH

Gidelim hadi. Tanrı yumuşatsın öfkeni.

*(Çıkarlar. Kaval sesi duyulur, ışıklar yanmaya başlar;
ellerinde baltalar, yanmış meşaleler tuturak, yüksek
sesle: “Yaşasın Catalina de Oviedo Sultan!
Mutlulukla doğum yap, mutlu doğumlar olsun!”
diye bağırın Türk hizmetkârlar girer. Daha sonra
RÜSTEM’le MAMÍ girerler. RÜSTEM,
hizmetkârlara seslenir.)*

RÜSTEM

Çocuklar, sesinizi yükseltin ve bağırın:
Ey yüce sultan Doña Catalina! Onurlu,
Hıristiyan, namuslu, küçük yaşından beri
ulusunun onuru, ülkesinin gururu,
her ne muradı varsa versin yüce Tanrımız,
sağlıkla, adaletle, cesaretle yaşasın,
anılarıyla yeni, gerçek tarih başlasın.

*(Hizmetkârların hıçkırıkları ve haykırışları işitilir.
Perde iner.)*

Miguel de Cervantes Saavedra (1547-1616): Çağdaş hümanist düşünceleri İspanyol halk edebiyatı ile birleştiren sanatçı dünya edebiyatının en önemli yazarlarından. 1605 yılında yazdığı Don Quijote ile çağdaş romanın yolunu açan Cervantes ardında pek çok şiir ve tiyatro oyunu da bırakmıştır. 1615 yılında yayımlandığı halde döneminde hiç oynanmayan Yüce Sultan, bu oyunlar arasında en çok okunan ve en sürükleyici olanıdır.

Yıldız Ersoy Canpolat; 19. ve 20. yüzyıl İspanyol romancılığı üstüne yayımladığı iki telif kitabının ve İspanyol öykücülüğünü örnekleyen kapsamlı bir antolojinin yanı sıra, Cervantes'ten Fuentes'e, Unamuno'dan Paz'a yaptığı çevirilerle de İspanyol ve Latin Amerikan yazınlarını okura ulaştıran en önemli adlardan biridir.

9 789944 882903

/ fiy